



Napút-füzetek

2020 142.

Csokonai Attila

Bunkerkeresők

avagy

Talán majd a szél csukja be a budiajtót?



I.

Sanci a budin (→árnyékszék) ült, amelynek az ajtaját teljesen nyitva hagyta, mi hárman pedig ott álldogáltunk alig egy, másfél méterre tőle, hallottuk, mikor rotyyant, és tátott szájjal hallgattuk a történetet, amivel a pesti fiú rabul ejtett bennünket. Sanci pár nappal azelőtt, az utolsó, forró júliusi napok egyikén teljesen váratlanul tűnt fel: a széles és poros kocsiúton fociztunk, mint mindennap, ha nem esett, vagy már nem volt sáros az utca az előző napi, gyorsan elvonuló, langyos zuhétól, amikor megjelent egy nálunk jól láthatóan idősebb srác, akit azelőtt soha egyikünk sem látott még a falunkban. Letelepedett a füves árokpartra, egy-két percig szótlánul nézett bennünket, aztán – egy kimaradt gólhelyzet után – egyszer csak felállt és intett, ami, szerintem, azt jelentette, be akar állni közénk játszani. Én Béla barátommal és Lakatos Józssal álltam ki a két Karácsonyi testvér, Gergő és Laci, meg a közlünk legügyetlenebbnek számító Dévényi Jani ellen, aki ugyanúgy hatalmas luftokat rúgott nemegyszer, mint a Ferkó, Józsi öccse, vagy a tán csak vele nagyjából egykorú rokona az úgynevezett Pásztorházból. Mivel iskolába egyikük sem járt, honnan a rossebből tudtuk volna, hány évesek, testvérek-e, vagy csak közeli rokonok, esetleg véletlenségből él együtt a családjuk. A cigányokon kívül csak egy gyerek nem járt velünk iskolába, a Rozina Csaba, akiről azt beszélték, hogy a nagyanyja pálinkás kenyérral etette, amikor még a bölcsőben feküdt vagy totyogós csöppség volt, hogy ne zavarja az öreganyját, aki nem ért rá foglalkozni az unokájával, ötpercenként lecsitítani, ha valami baja volt, és sírt, óbégatott.

Sanci nem kérte el rögtön a lasztit, csak állt bizalmatlanul, aztán fejét számonkérően felrántva, Józsi és Feri mutatva, azt kérdezte:

– A cigók mit keresnek itt? Talán még zsidrákok is vannak köztetek?

Azt még csak értettem, hogy a szénfekete szemű, emlékeim szerint télenyáron kopasz rajkókat nevezte cigóknak a magas, szőke srác, hiszen rájuk célzott mutató- és hüvelykujjával, mintha csak felhúzott revolvvert tartana, de a második kérdésére nem tudtam válaszolni; fogalmam sem volt, kikre, egyáltalán mire utal ezzel a sohasem hallott szóval. Értetlenségemet látva, kissé megemelte a hangját, és egyszerre csodálkozó és megvilágosító hangsúllyal ismét feltette a kérdést, de most már másként fogalmazott:

– Hát biboldók vagy bibsik, te balfék?!

A biztonság kedvéért bizonytalanul ugyan, de tagadóan ingattam a fejem. És tetszett a különös hangzás, ahogy egymás után a három bé betűs szót kimondta.

– Na, jól van – mondta, és rövidnadrágját leporolva elindult felénk. Egyedül rajta volt dorcó (→dorko), mi mezítláb kergettük a labdát, a szó szoros értelmében kergettük, vagyis amikor nálam volt a laszti, akik egy csapatban voltunk, mind a hárman megindultunk az ellenfél kapuja felé. Ellenkező esetben ugyanaz történt, az ellenfél teljes csapata egy emberként rohant előre,

teljesen védtelenül hagyva a kapujukat. Néha tiszta gólhelyzetet csesztünk el, mivel nagy igyekezetünkben egymással ütköztünk, noha csapattársak voltunk.

A kora délutáni forróságon túl voltunk már, de fújattunk, izzadtunk, és a felkavart por a testünkre tapadt. Rét nem volt, ahol játszani tudtunk volna, ha lekaszálták a füvet, azért nem, mert a tarlón még tornacipőben sem lehetett futkározni, ha meg nem, a fűtengerben elakadt a laszti, ami persze csak boltban kapható, közepes nagyságú gumilabda volt, nem igazi bőrgolyó. Én minden évben az október eleji bucsuban (→búcsú, piac, vásár) szereztem be ezt a nélkülözhetetlen játékszert, ami ki is tartott a legközelebbi bazárig, ahol volt a kicsiknek ringlispil, a nagyobbaknak céllövölde és ördöghinta is (→Kör-hinta). És mindenki vehetett mézeskalácsot és törökmézet.

Sanci természetesen a mi csapatunkat erősítette, és percekben belül megfordította az eredményt. Az első pillanattól fogva egyértelműen ő volt a főnök, integetett nekünk, hogy maradjunk hátul, ő fogja a gólokat rúgni, kezdettől hangosan és türelmetlenül utasítgatott bennünket, hogyan helyezkedjünk, merre mozogjunk, kinek adja tovább a labdát az, akinél éppen van, legvégül persze neki, aki testi erejét kihasználva könnyedén lerázta magáról ellenfeleit, utolsónak szegény Jani nagyot huppanva esett fenékre az átmelegedett porba, Sanci pedig flegmán gurította a labdát a kapuba, amit két, élére állított téglá jelzett. Utána ugyanolyan nyeglén indult vissza hozzánk, a csapattársaihoz, akik örömlében legszívesebben a nyakába ugrottunk volna, ő azonban eltolt bennünket magától. Láthatóan nem is örült a gólnak, legalábbis úgy tett, mintha ez a világban a legtermészetesebb dolog lett volna, berúgta, hát berúgta, mit kell ebből olyan nagy ügyet csinálni. Ez a nagyképűség nekem egyáltalán nem tetszett.

Másnap ugyanígy zajlott le a meccs, csak más összeállításban játszottunk, mivel Sancinak úgy tetszett, hogy felforgassa a megszokott összeállításunkat. Mi Bélával nem szívesen játszottunk egymás ellen, de nem mertünk tiltakozni. És tudtuk, az a csapat fog győzni, amelyikben Sanci, a pesti fiú játszik.

Nemcsak meccs közben járt állandóan a szája, ha leültünk az árokspartra, akkor is szóval tartott bennünket. Mindenfélét kérdezgetett, aztán áttért arra, hogy ahol ő lakik, a Ferencvárosban, micsoda dolgok vannak, miket szoktak ők csinálni a suliban meg órák után. Elképedve és irigykedve hallgattuk – hiszen kivétel nélkül Fradi-drukkerek voltunk –, hogy Sanci a Ferencváros kölyöcsapatában focizik, természetesen ismeri kedvenceinket, Mátrait, Dalnokit, Vilezsált, Oroszt, Dékány Ferencet, Fenyvesi doktort és a többieket, akiknek mi a körkapcsolásos rádióközvetítések alatt kitartóan szurkoltunk, vagy a meccs utáni napon szorongva hallgattuk a rádiót: mit játszott kedvenc csapatunk, amelynek nem ment valami fényesen a játék akkoriban.

Mint a mágnes a vasat, úgy vonzott bennünket, csóró, falusi suttyókat a fővárosi nagymenő, szinte nem tudtunk elszakadni tőle, úgy lenyűgözött mindaz, amit tőle hallottunk, és ahogy viselkedett, az a mindent semmibe vevő nyugodtság, amivel a dolgokat kezelte. Annyira új és más volt, amiről beszélt, hogy hiába éreztük benne a színlelt egyszerűséggel vegyes lekezelést, fél napig nem tudtunk elválni tőle. Időnk nagy részét vele töltöttük. Ahol éppen nem voltak otthon a felnőttek, Sanci és hűséges hallgatói, bevettük magunkat valahová, legtöbbször egy szellős, jó szagú pajtába vagy a magam

eszkábálta búvóhelyemre, de mint mesém elején kiderült, még ha budira ment, oda is követték. Ő pedig nemhogy kifogásolta volna ezt az alázatos kíséretet, hogy még szarni sem hagyjuk nyugodtan, miután letolta a gatyáját, amit sortnak nevezett – mirajtunk, kivétel nélkül természetesen fekete, kifakult klottgatya (→klottnadrág) volt –, majd elhelyezkedett a lyuk felett, rögtön belekezdett egy számunkra izgalmas történetbe, amit áhítatosan hallgattunk végig. Mesélés közben olykor nagyot nyögött, majd jóízűen röhögve szidta a falusi viszonyokat, „Mi az isten, ti újságpapírral törlitek ki a seggeteket?“, aztán előadta, náluk külön van a fürdőszoba és a WC, természetesen nem egy nagy, rozsdás szögre felszúrt, egyforma nagyságú darabokra vágott újságpapírral törlik ki a feneküket, hanem WC-papírral. Somogyi Néplap? Szabad Föld? Miért nem inkább a Népszabi?! Azt nem járattjátok? – vihogott. Amíg be nem fejezte az éppen esedékes történetet, nem szállt le trónjáról, pedig mi úgy gondoltuk, ott ennyi ideig nem lehet kényelmesen üldögelni. De mintha élvezte volna a szarásnak (→székelés) ezt az otthonitól alapjaiban különböző módját, hogy ül az ember egy fabódében egy lyuk felett, és ha az túl nagy, mert olyat is láttam, közben két kézzel támaszkodnia kell. Ha leveszi a tetőt az ember a lyukról, mert egyik-másik budiban volt egy fából faragott, fogantyúval ellátott, kerek tető, le lehet nézni a mélység sötétjébe, ahol az évek során összegyűlt az ott lakók által kibocsátott, lassanként hegyes halmot alkotó ürülék, szóval a szar, mert pisiléshez aztán nem használtuk az udvar végében, legtöbbször az istálló vagy a pajta mögött megbúvó, vékony deszkából összeácsolt budit, mi, fiúk legalábbis nem, mert legtöbbször egy bokor vagy egy fa mögött végeztük el a kisdolgunkat. Csúfoltuk is a lányokat, hogy bezzeg nekik ehhez jól el kell rejtőzniük, vagy igénybe kell venniük a háztól távoli klotyót. Télen különösen gyorsan elvégeztük a nagydolgunkat, mert majd befagyott a seggünk. Öregapám és öreganyám legtöbbször el se ment odáig, az istállóban pisált, kakált.

Az iskolaudvaron is budik álltak szép sorban egymás mellett. Na, a fiúk által használt két részben olyan nagy volt az ülőkén a lyuk, hogy könnyedén átfértünk rajta. Többször kipróbáltuk, melyikünk bírja a legtovább megtartani magát, úgy, hogy behajlított karokkal támaszkodik az ülőke deszkáján, és lóg a fekete gödör felett. A szar, amit addig mi és az előttünk oda járók beleengedtek éveken át, jó mélyen lehetett, semmi sem látszott belőle. Amikor az illető elfáradt, vagy ki tudott húzódzkodni, vagy elkezdett könyörögni a többieknek, hogy segítsenek neki. Szúr Jóska bátyja állította, egyszer valaki lepottyant, úgy belemérült a fekáliába, hogy mire kihúzták, megfulladt. Aztán valaki beárult bennünket, hogy mivel szórakozunk a tízpercekben, és a tanító bácsi irgalmatlanul elfenekelt valamennyiünket, fiúkat. Aki hiányzott aznap, persze gyanússá vált, hogy ő lehet a besúgó, így állítólag ő is megkapta később a maga verésadagját.

– Tudjátok, ki a legjobb fej, a legjobb bekk az egész NB I.-ben? Hát a Jenő bá'. Na, az egy kemény faszinger – mondta éppen két jóleső nyögés közben Sanci. – Nincs az a csatár, aki őmellette simán el tud menni. Nem mondom, a Mátrai becsúszó szerelései is primák, de ahogy Dalnoki (→Dalnoki Jenő) odateszi a lábát, minden csatár elveszti a lasztit ijedtében. Vagy inkább ott-hagyja, nehogy találkozzon a Jenő bá' csülkeivel. Ha a meccs elején véletlenül

valaki egyszer-kétszer mégis elmegy mellette, a Fradi-tábor kórusban rákezdi: Puha vagy, Jenő! Puha vagy, Jenő! Értitek? Harmadszor már nem viszik el mellette a bőrt! Nálunk mindenki azt mondja, ő sokkal jobb, mint a Buzánszky, akit szintén Jenőnek hívnak, és az Aranycsapat (→) jobb hátvédje volt. Ti még a világon sem voltatok, amikor Dalnoki már a Fradiban játszott. Olimpiai bajnok. De marha rendes egy krapek. Sokszor kísétál, hogy megnézzen bennünket játékok közben is. Egyszer az egyik meccsünk után megkérdezte tőlem: Remélem, fiam, te is igazi ferencvárosi vagy. Mármint hogy ott születtem. Vigyorogva bólogattam, hogy hát persze. Minek árultam volna el neki, hogy tulajdonképpen Kispesten lakunk, igaz, közel az Üllői úthoz, éppen a két kerület határán? Csak négy megálló az 50-es villamossal a Fradi-pálya. Tudtam, ő pestújhelyi eredetileg, csak az Üllői úti klinikán született. És szeretsz olvasni?, faggatott tovább. Naná, mondtam. És kiket? Vernét (→Jules Verne), Coopert (→James Fenimore Cooper), May Károlyt (→Karl May), mondtam. Pont, mint én, mondta erre. És ki a kedvenc költőd? Hát a Petőfi! Akkor szó nélkül megsimogatta a fejemet. Őt is az apja vitte ki a Fradi-pályára. Az öregje pék volt, Jenő bá', amikor még akkora srác volt, mint most én, segített neki lisztet szállítani, reggel, sulis előtt kivinni a készárut, sulis után vagy helyett pedig ment edzésre. Gyalog, mert akkor még nem kaptak a srácok pénzt tanulóbérletre, úgy, mint most mi. Tudjátok, hányszor próbálták elcsábítani a Fradiból? De őt aztán hívhatták! Ő született fradista, még a nagy Honvédba sem igazolt át. Számára csak egy csapat létezik, és az az eftécé. Ismeritek a Sándor Csikart, ugye, na, hogy ők ketten milyen nagy spílerek?! Ugratják, zrikálják egymást fesz. És kemény csatákat vívnak egymással. Nem kímélik magukat, de a másikat sem. Tudjátok, ki az ásza a Fradi ifiben most? Jegyezzétek meg a nevét, Albert Flórián (→). A Flóriból nagy focista lesz, én mondom nektek. Lehet, hogy már ősszel pályára küldi Árpi bácsi (→Csanádi Árpád), mert Misi bá', aki az ifikkel foglalkozik, a Száger Misi bácsi szerint a Flóri kész középcsatár, pedig még csak 17 éves, és a Madách-gimibe jár. Nemrég láttam százszor dekázni egy teniszlabdával. Te hányszor tudnál? Egyáltalán, láttál már teniszlabdát? Ha volna itt egy, megmutatnám, hogy ötvenet én is meg tudok csinálni. Ősztől már én is gimibe járok, és ha minden jól alakul, az ifi kettőben folytatom. Három évig az ifik között folytatom, onnan már be lehet kerülni a nagy csapatba. Mint annak idején a Kocka. Egy ilyen csapatban játszani?! Amelyiket meghívták Ausztráliába, de menni fog máshová is, Európába biztosan, de még akár Dél-Amerikába is. Na, mit szóltok hozzá, pupápok?!

Sanci befejezte a mesélést, amikor mindennel végzett, körülnézett, azt kereste, hol moshat kezét. Meglátta a kút mellett az itatóvályút. Odasietett, és még mielőtt rászólhattam volna, hogy azt nem szabad, abba a vízbe, amiből az este hazatérő állatok isznak, nem szoktunk belenyúlni, különösen nem koszos kézzel, ő belemosta a kezét. Na, most húzhatok újra pár vödör vizet, mielőtt hazaér a csordával a két tehenünk.

– Fejelni szoktatok egymással, gondolom. Meg egyérintőzni, ha csak ketten vagytok. De hol lehet itt lábtengőzni?

Miután elmagyarázta, mi a lábtengő, vagyis a lábtenisz, szomorúan vallottuk be, ahhoz itt nincs megfelelő betonplacc, ahol krétával ki lehetne rajzolni a pálya vonalait.

II.

Másnap nem láttuk, csak harmadnap került elő. Közben nagyapja biciglijén körbejárta a falut, amely elég nagy helyen terül el, mert több mint hetven éve szinte teljesen leégett, utána az utcákat úgy építették újjá, hogy nagy kertek és beépítetlen telkek maradtak az utcatorok között, így ha valahol ismét tűz ütne ki, a lángok nem terjednének olyan könnyen át egyik házról a másikra. Most, 1958 nyarán még sok zsúpfedeles ház áll a falunkban, és a házak egy részét vályogból húzták fel, elég régen. De új házat már téglából építenek.

Sanci ajka fel volt repedve, és egy sötét folt éktelenkedett a szeme alatt.

Még mielőtt bármelyikünk megszólalhatott volna, megmagyarázta sebesülése eredetét:

– Micsoda sunyi alakok laknak ebben a tetűfészekben?! Hárman jöttek elenem. Hárman egy ellen! Egyszerre! Na, ez ám a sportszerűség! De nézzétek majd meg őket is! Hogy kidekoráltam a fejüket! Ez semmi ahhoz képest – mutatott a szájára, és legyintett. Tudtuk, hogy a Széchenyi meg a Dózsa György utcaiak, akik már felsősök, és Kutasra járnak suliba, minden különösebb ok nélkül, csak úgy, mondhatni szokásból támadták meg az idegen fiút. Csak azért kötöttek bele, mert itt ő jöttmentnek számít, kívülállónak, és aki nem itt lakik, csak nyaralni jön ide, annak át kell esnie a beavatáson. Ezt mindenkivel megcsinálják. A Berkes Józsi, a Bottyán Lali és a Hetzer Pisti nagy verekedők, velük aztán nem szeretnék szembekerülni. Ha meg egész nyáron nem érkezik prédának való srác a faluba, ők, a felvégiek ájtjonnek ide hozzánk, és akkor velünk, az alvégiekkel akarnak bonyózní. De mi általában elfutunk. Kiabálhatnak utánunk: Ha elkaplak, olyat kapsz, hogy beszarsz! vagy: Olyat kapsz, hogy a takony menetet vág a nyakadon! És ha nekünk sikerül időben elslisszolnunk, akkor beérik azzal, hogy jól elkalapálnak pár kisebb cigány srácot.

Jó nekem, hogy én itt születtem. És itt is fogok felnőni. Bár azt még nem tudom, mi akarok lenni, mit csinállok, hogyha befejeztem a nyolcadik osztályt a szomszéd faluban, mert itt csak az első négy osztályt lehet kijárni. A katolikus templommal egy épületben van egy tanterem, ott tanulnak az elsősök meg a harmadikosok, őket az Atzél igazgató úr tanítja, aki borzasztó nagy körmösöket tud kiosztani vonalzóval. A református templom mellett lakik a Kelemen pap, az ő lakása utáni épületben van a másik iskola, oda járnak a másodikosok és a negyedikesek. Horváth tanító bácsi sokkal fiatalabb, mint az igazgató úr, azt mondják, tejellenőr volt eredetileg. Neki az első tanítási napon minden fiú köteles átadni egy jó kis suhogós vesszőt, amit valamelyik mogyoróbokorról vágott le. Ő aztán azzal fenekeli el azt, aki rendetlenkedik az óráján. Atzélékkal a nagyapámék jóban vannak, anyukámat és a nagybátyámat is tanította az öreg Atzél, de akkor még nem ő volt az igazgató, mert az a nagyszüleim keresztkomája volt, csak időközben beköltöztek a városba. A tanító keresztapám meg a tanító keresztanyám, ahogy anyu emlegeti őket.

Aznap nem kellett elkísérnem a mezőre a nagyszüleimet, persze Béla már jó korán ájtjött hozzám, őt is otthon merték hagyni, szóval kettesben voltunk, amikor Sanci beállított. Délfelé járt az idő, és mivel nem reggeliztem, éreztem, hogy most már kezdek éhes lenni. Felmentem hát a padlásra, vágtam egy jó darab kolbászt, lent a nyárikonyhában pedig egy nagy szelet kenyeret, és

egy szép piros paradicsommal kiegészítve elkezdtem enni, minek vacakoljak a leves megmelegítésével, amit mami gondosan odakészített nekem ebédre.

Sanci nézett, nézte, milyen jó étvággyal eszem a finom falatokat, aztán megszólalt:

– Add ide a kést, és mutasd meg, hol lógnak a kolbászok! Ugye fent a padláson? Ne fáraszd magad, megtalálom én nélküled is!

Sanci az enyémnél kétszer hosszabb kolbászdarabbal lépett ki a kamrából, ahol a padlásra vezető feljárót könnyen megtalálta, hatalmas szeletet kanyarított a házi sütésű kenyérből, nagyanyám ugyanis hetente kétszer szokott kenyeret sütni a nagy kemencében, ami a fészkerben terpeszkedik el a nyári-konyha túloldalán.

Mikor mindketten befejeztük az evést, Sanci valódi érdeklődéssel fordult hozzánk:

– Mi a nyavalyával töltitek ti itt az időt? Mit lehet itt csinálni? Mi érdekes van ebben a koszos faluban?

– Vasárnap lesz mozi – válaszoltam készségesen.

– Ez az egész? Na, szép. És mit adnak?

– Valami szovjet filmet.

– Valami háborús szart, mi?! Én nem nézek meg ruszki filmet. Háborús. Tudjátok is ti, mi az a háború?! Volt már a kezetekben igazi puská?

– Igazi? Az még nem. De van egy régi, rozsdás puskánk, ami a Szecsériéknél került elő. Az öreg nekünk adta. Azt mondta, ez még a háborúból maradt itt. És van egy páncélsisakunk is. Egy lyuk látszik a jobb oldalán. Tudod, az öregek azt mesélik, errefelé negyvenötben nagy csaták dúltak. A nagyapáméknak is el kellett menekülniük. Előbb a németeké volt a falu, aztán elfoglalták az oroszok, majd visszajöttek a németek, de végül az oroszok maradtak itt egy ideig. Március 30-án szabadult fel a falu.

– Felszabadult? – Sanci nevetése zavarba hozott.

– Hááát... így mondják – magyarázkodtam.

– Ja. Így. Te meg beveszel minden marhaságot. Na, hagyjuk ezt, mutassátok meg inkább azt a rozzant mordályt meg a sisakot!

Odavezettük a pesti fiút a gyümölcsfák és a ribizlibokrok közt megbúvó kis kunyhóhoz, ahol magányos óráimban olvasni szoktam. Sanci jött utánam, utolsónak Béla bújt be. A rejtekhely alját szalmával hintettem be, arra egy rossz pokrócot terítettem, hogy kényelmesebben tudjak rajta feküdni. Sanci törökülésben helyet foglalt, én a sarokból elővettem a puskát, azaz csak a maradékát, mert annak a fegyvernek csak a vasrészei maradtak meg, a többi ott mállott le róla a földben, ahol felejtették, nem is működött azon semmi. Közben Béla elővette a sisakot. A puska maradványa egyáltalán nem érdekelte Sancit, a golyó ütötte lyukat bámulta egy darabig némán.

– Szóval ezt a szomszédotok találta? – szólalt meg végül.

– Igen. Tavaly ősszel ásózott a kertjében, akkor került elő.

– Azt persze nem lehet tudni, az egykori gazdáját, aki szép kis fejlövést kapott, hol temették el?

– Nem. Itt a temetőben nincsenek se szovjet, se német sírok. A nagyapámtól hallottam egyszer, hogy kint az egyik dűlőút mellett áll egy nagy fűzfa, annak a közelében egy kilőtt német harcocsinak a katonái vannak eltemetve.

– A bátyámék tavalyelőtt jó pár ruszkit kicsináltak.

Értetlenül bámultunk rá.

– Á, úgy látom, ti nem tudtok semmit. A bratyómnak meg a haverjainak igazi puskájuk volt, mannlicherek, és szereztek davajgitárt is. De azzal sem sok kárt tudtak tenni a T-34-esekben. Viszont a Molotov-koktélok (→finnországi téli háború) annál hatékonyabbak voltak. És én segítettem nekik, adogattam a benzines palackokat, ők meg elhajították. A tankok alá. Amikor az üveg felrobbant, a tank meggyulladt, mind benne égtek az ivánok. Akinek volt csúzlíja, az azzal lőtte ki a palackot. Az Üllői úton vártuk őket. Persze anyáméknak fogalmuk sem volt róla, hogy mi a bratyómmal merre járunk. Nekünk nem kellett leköltözni a pincébe, nem a belvárosban lakunk.

A pesti fiú türelmetlen mozdulattal dobta el az egykor sötétzöld rohamsisakot, és kirentott a faágakkal álcázott kalyibából. Mi Bélával egymásra néztünk, és nem értettünk semmit. Miről karattyolt ez itt megint? Milyen koktélról vagy mi a frászról beszélt? Meg tankokról. Biztosan csak álmodta, kitalálta, és most be akarja adni nekünk, olyan hülyének néz bennünket, hogy mi ezt bevesszük. Én voltam Budapesten a szüleimmel, igaz, akkor még kicsi voltam, de nem hallottam ilyesmiről a keresztmamáéktól.

Sanci karba tett kézzel állt a rejtekhelyem előtt, és fogalmunk sem volt róla, mit forgat a fejében.

– Szép az idő, fiúk! Nincs kedvetek eljönni velem a halastóhoz?

– Oda nem mehetünk. Oda nekünk csak felnőttel szabad elmenni. Messze van, meg nem is megyünk bele. Nekünk az túl mély. És egyikünk sem tud úszni. Majd ha Jani bátyám hazajön, vele elmegyek.

– Honnan jön haza?

– Hát Hajmáskérről.

– Mit csinál ott?

– Ott katona.

– Szegény feje. Huszonnyolc hónap. Remélem, a katonáskodás alatt is tudok majd focizni, a Fradiban, mint Jenő bá'. Őt csak a Mátrai Sanyi bácsi hívhatja Jencinek... Akkor legalább a Rinyára menjünk le! – mondta végül Sanci.

– Jó. Hát oda éppenséggel... Várj, mindjárt bezárom az ajtókat.

III.

Ballagtunk hármasban a Rinya (→Rinya) felé. A Rinya nem is folyó, csak patak. Sőt, van egy még kisebb ága, az csak patakocska, vagyis ér, a Kis-Rinya, amelyik éppen a nagyapámék rétvével szemközt ömlik a Nagy-Rinyába. Ilyenkor júliusban, amikor viszonylag ritkán esik az eső, alig van benne víz. A legtöbb helyen bokáig ér, ahol mélyebb, ott is csak derékig tudunk elmerülni benne. Azt már tanultuk, hogy a Rinya dél felé folyik, és Barcsnál (→) torkollik bele a Drávába (→). De az az érdekes, hogy errefelé minden patakot Rinyának hívnak, mert van Segesdi-Rinya, Szabási-Rinya, Aranyi-Rinya és Lábodi-Rinya. Hogy ezek hol egyesülnek, arról fogalmam sincs, pedig nekem van egy régi térképem Somogy vármegyéről, és azt kiterítve nagyon sokszor nézegetem.

És szeretem a környezetismeretet. Ötösöm van belőle. Persze jövőre már földrajzot fogunk tanulni, meg történelmet és orosz. A mi Rinyánk, amelyik az igazi, valahol Nemeskísfaludnál (→) ered, elfolyik Böhönye (→) mellett, itt Beleg (→) alatt, aztán keresztülhalad Nagyatádon (→), majd a Göröndi-halastavakon, Babocsa (→) után hatalmas kanyart téve Barcsnál éri el a Drávát, ami a határfolyó Magyarország és Jugoszlávia (→) között. Sok kis pataknak meg egyáltalán nincs is neve erre felé.

– Egyáltalán járt már valamelyikőtök Pesten? – kérdezte a pesti fiú, aki egy fűszálat rágszált a fogai közt unottan a beszélgetésünk alatt. Meglepett bennünket ez az őszinte érdeklődés.

– Én voltam már egyszer – válaszoltam büszkén. – Két vagy három éve nagyapám lovát meghívták a mezőgazdasági kiállításra, van is egy fénykép róluk. Éjszaka utaztunk, egész éjszaka, a szüleim meg én. Engem a kupében lefektettek a szemközi ülésre, és fel sem ébredtem Pestig. Rokonaink is laknak ott. Anyám keresztanyjáiék. A Feri bácsi vasutas. Innen került föl Pestre. Van egy lányuk, de őt még sosem láttam. A Feri bácsi el szokik jönni látogatóba, de a lányát, aki, úgy tudom, pár évvel idősebb nálam, még sosem hozta magával. Akkor sem láttam, amikor fönt voltunk náluk, mert éppen nem volt otthon. Táborozott, vagy mi.

– Szóval egész éjjel utaztatok. Akkor ti személyllyel mentetek. Jó hosszú az út, mi? Én persze gyorsan jöttem. Az kevesebb mint fele annyi idő alatt leér. Nem gond, nekünk azon sem kell fizetnünk, az egész család ingyenjeggyel utazhat, mert az én faterom a vasútnál dolgozik, csak ő bent van a központban. Nem melós, hanem főnök, na.

Sanci észrevette, hogy Imre bácsiék szőlőjében már érik a körte (→Tantalosz). Irányt változtatott, és uzsgyi be a sorok közé. Az öreg, úgy látszik, idén sem szedi le a körtéjét, ami már június végén érik, úgy is nevezik, árpával érő körte, és egész júliusban ott sárgállik a már öreg, nem túl nagy, göcsörtös fa ágain. A mi udvarunkon is terem nyári körte, szép aransárga, pirosas foltokkal, nem nagy, de jó ízű, puha is, csak hamar szottyosodik. Nagyapám a lehullott körtét, szilvát és minden egyéb gyümölcsöt gondosan összeszedi, amit meg nem esznek a kacsák, a libák, és két hatalmas hordót megtölt velük, ebből aztán annyi pálinkát főzet magának Korpádon (→Nagykorpád), hogy megvan a mindennapi szíverősítője, ahogy mondja, és ha vendég jön, azt is meg tudja kínálni. Sanci mohón eszi a fehér, kissé szemcsés húsú gyümölcsöt. Az én kedvencem a császárkörte, egy ilyen vén fa áll a pajtánk közelében, de az akkora, hogy létrával sem érem el az ínycsiklandó termését, meg kell várnom, amíg magától lepotyog egy-egy, vagy almaszedővel leverem. De itt a réteken másféle körte is terem, olykor Bélával kiszökünk, amikor már besötétedett, és megdézsmálunk egy-egy fát, nekünk mindegy, kinek a portájához tartozó részen áll. Még sohasem kaptak el bennünket. Ki a fene figyelné, hogy mi történik a kertkapun túl, amikor a jószágot kell ellátni, aztán pedig vacsorához ül a család?

– Tudod, öcsém, facsiga – fordult hozzám Sanci, miután befejezte a körte zabálást, teljes komolysággal –, csak az a baj, hogy nem a Fradi lett az első az idei bajnokságban. Pedig a Honvéddal együtt mi rúgtuk a legtöbb gólt, 53-at, csak hogy többet kaptunk, mint ők. De az MTK-s Molnár mellett a fradis-

ta Friedmanszky lett a gólkirály. Az MTK mind a kétszer megvert bennünket, egyszer a Honvéd is. De ők előttünk végeztek. Az már sokkal jobban fáj, hogy a Haladástól 3:1-re, a Tatabányától 2:0-ra kikaptunk. Igaz, Szombathelyen visszavágtunk, 4:1 lett ide. A Sálgótarjánt 5:2-re kitömtük, a Dorogot egyszer 6:2-re, egyszer pedig 5:1-re. A Pécsnek is rúgtunk egy négyest. A Vasas ellen 3:3 volt, na, az jó kis meccs volt. Azért jó lenne jövőre már megnyerni a bajnokságot! És a BEK-ben (→Bajnokcsapatok Európa Kupája) eljutni az elődöntőig, mint a Vasas, vagy még tovább... Nem vagy te ügyetlen gyerek, de majd megmutatom, hogyan kell levenni a labdát, meg belsővel rúgni, irányítani a passzt, helyezni a lövést... Ez egy nagyon szomorú év, tudod-e? Mi az, te nem is hallgattad a világbajnoki közvetítéseket? Hol élsz te, kisapám? Tudod te egyáltalán, ki nyerte a VB-t?

– Brazília, azt hiszem – válaszolom kissé bizonytalanul.

– Na, nézd csak, hát nem is olyan sötét ez a kobak, mint gondoltam! Jó, a részletekkel nem nyaggatlak. Áprilisban a Népstadionban 2:0-ra vertük a jugókat. Tőlünk csak a Mátrai és Fenyvesi játszott. Fenyvesi átadásából szerezte a cselzsák Csikar (→Sándor Károly) az első gólunkat. Apafej, százezer néző volt kint a stadionban. Mindenki úgy számított, ezen a VB-n, ha nem is nyerünk, de minimum bejutunk a legjobb négy közé. Három győzelem és egy döntetlen volt a felkészülési mérleg. Erre mi történt Skócia ellen már az első meccsen? A skótok szereztek meg a vezetést. Fenyvesi szerencsére kiegyenlített a második félidőben. Aztán jött welsz. Két-három góllal győznünk kellett volna. Egy ilyen csatársorral: Sándor, Hidegkuti, Tichy, Bundzsák, Fenyvesi. Már az 5. percben vezettünk. Végül 1:1 lett ez is. Aztán 2:1-re kikaptunk a házigazdáktól, a svédektől, akik még egy 11-est is kihagytak. Tichy (→Tichy Lajos) gólját a bíró nem adta meg, mondta Szepesi, a szpiker. Aztán Grosics (→Grosics Gyula) megint csinált valami nagy hülyeséget: kifutott a kapujából, lest reklamált, közben a Hamrin, a svédek jobbszélsője a feje fölött a hálóbba emelte a bőrt. Az utolsó csoportmérkőzésen végre jól játszottunk, és győzünk Mexikó ellen. 4:0-ra! A welsziek elleni megismételt csoportmérkőzésen olyan rosszul játszottunk, mint még soha. 1:1-es állásnál Grosics megint bravúrosan összehozott egy gólt az ellenfélnek. Nem jutottunk a legjobb nyolc közé. Jegyezd meg ezt a napot, haver, 1958. június 17, kedd! Olyan szégyen érte Magyarországot, amilyen rég. Ősszel öt meccset játszottunk: a lengyelek, a ruszkek, a jugók ellen idegenben, a románok és belgák ellen itthon. Én csak a ruszkek elleni meccstől tartok. Moszkvában ki fogunk kapni. Mert ki kell kapnunk. Érted? A rohadt életbe! Dehogyan érted! És az a baj, hogy a Baróti (→Baróti Lajos) Vasas-játékosokkal rakja tele a válogatottat. Ebbe a csapatba a Fradiból csak Mátrai fér be. Igaz, Berendinek, Bundzsáknak és Csordásnak a Vasasból mostanában jól megy, Sárosinak is, aki Jenő bá' helyén játszik a védelemben. Aztán ott van a Honvédból Budai és Tichy, az MTK-ból Sárosi és a Csikar, az Újpestből pedig Göröcs és Bencsics. Csak igazán jó kapusunk nincs. Attól félek, előbb-utóbb visszahozzák a nagy Grosicsot, akin elment a berni döntőben a győzelem. És azt legalább tudjátok, mikor volt utoljára bajnok a Fradi?

Béla rögtön jelezte, hogy neki fogalma sincs az egészről. Én bátortalanul visszakérdeztem:

– Úgy érted, a felszabadulás után?

– Hát ha neked a megszállás az felszabadulás, akkor igen, az után! – csattan fel Sanci.

– '48-ban? Vagy talán '49-ben? – találgattam a pesti fiú indulatos megjegyzésétől kissé megzavarodva. Mert azt tudtam, hogy a Kinizsi, mármint amióta annak nevezték a Fradit, nem volt bajnok még.

– Na, ezt véletlenül eltaláltad. Pedig akkor már nem játszott benne a Sárosi doktor (→Sárosi György), a Fradi örökös bajnoka. '48-ban, mielőtt Rákosiék teljesen átvették a hatalmat, kiment Olaszországba. Ott is bajnok lett. Apám sokat mesélt róla, mert neki „a Gyurka” volt a kedvence. Több mint hatvan-szor volt válogatott, negyvennél több gólt rúgott a címeres mezben. '38-ban tagja volt az ezüstérmes csapatunknak az olaszországi VB-n. És a világ egyik legjobb kapusának, a cseh Planicskának egy meccsen 7 gólt rúgott. Érted, he-tet?! Ilyenre más nem volt képes sem előtte, sem utána. Abban a csapatban, amelyik megszerezte a bajnoki címet, így állt fel a csatársor: Budai II, Kocsis, aki az ifiből került be, a Deák „Bamba”, aki 59 gólt rúgott abban az évadban, aki aztán otthagya a Fradit és átigazolt a Dózsába, a Mészáros Dodó, akit éppen a Kispesttől szerzett meg a Fradi, és Czibor Zoli. Az év játékosa a csapatkapitány Kispéter lett. A Vasas ETO ellen, el tudjátok ezt képzelni, 13:0-ra győztünk. A középfedezetünk, Kispéter majdnem 190 centi magas, és ehhez 90 kiló. Ő is játszott azon a meccsen a svédek ellen, a háború alatt, amikor Sárosi utoljára volt válogatott, és 7:2-re kaptunk. Még szerencse, hogy ott volt az újpesti Szusza, aki nagyot játszott, ő rúgta mind a két gólunkat. De a védelemnek nem tudták soha megbocsátani a bekapott hét gólt. Az Üllői úton így kikapni?!

– Á Dálnoki kin volt a világbajnokságon? – kottyantott közbe egy évvel fiatalabb, húséges játszótársam.

– A Dálnoki?

– Igān. A Dálnoki.

– A-val mondd, apafej: Dálnoki! Na, mondd szépen: a.

– Á.

– Reménytelen vagy, öreg – legyintett Sanci. – A Jenő bá', mert nyilván rá gondoltál, sajnos nem volt ott Svédországban. Pedig tud jobb- és balbeggel is játszani. Abszolút kétlábas. Csakhogy nem vitte ki a Baróti, mert előtte sokáig sérült volt. De tulajdonképpen igazad van, játszik a Fradiban most egy Dálnoki nevű csatár is. Legtöbbször ő a jobbszélsőnk.

Nem volt szép Sancitól, hogy kicsúfolta Bélát. Itt így beszélnek az ámbérök. Miért, azt hiszi, az ő hülye é betűi szépek? Anyám sokszor csúfolódott is ezen: a pástiek pěstiesén beszélnek.

Imre bácsiék szőlőjéből kiérve hirtelen lefelé lejt a terep. És lent a völgyben folydogál a Rinya, de még nem látjuk, túl a sásos, náddal benőtt részen és egy kis berekfaerdő mögött villózik a patak csöndes vize. Mielőtt beértünk volna a fák közé, Sanci két mélyedésre lett figyelmes a csalitosban, amiket félig már betemetett mindenféle korhadt ág meg vízínövény, az oldaluk is több helyen beszakadt.

– Ezek meg micsodák? Bombatölcsérek?

– Dehogys. Kenderáztatók. Voltak – mondtam neki. Mire bólogatott. Én a nagyanyámtól tudtam ezt, akivel néha egészen idáig lejövünk csalánt szedni

a kacsáinak, libáinak. Néha nem csirkét vág vasárnap, hanem kacsát, de én annak a húsát nem szeretem, nem ízlik úgy, mint a csirkehús.

Amikor a Rinya partjára értünk, Sanci rögtön lehúzta magáról az atlétáját, aztán kibújt a sortjából. Ott állt előttünk anyaszült meztelenül. Rögtön belegázolt a vízbe, és két markával lögybölte a mellkasára, a hasára, a combjára és az arcába a vizet.

– Gyertek! Prima a víz. Nem is olyan hideg. Úszni ugyan nem nagyon lehet benne, úgy látom, de ott egye meg a fene! – Hátranézett. Felegyenesedett, ránk bámult. – Na, mi van? Ti hoztatok magatokkal fürdőnácit? Hát akkor vegyétek át! Vagy talán nem mertek levetkőzni? – Elröhhentette magát. – Elöttem? Ha akarjátok, elfordulok, kislányok. Ti még nem láttátok egymást pucéron? Megáll az ember esze. És még azt mondják, a falusi gyerekek sokkal természetesebben viselkednek, mint mi, városi srácok?! Mert ők sok mindent látnak, amit mi nem, látják, hogyan vonatoznak a kutyák, hogyan búbolja meg a kakas a tyúkot, hogyan hágja meg a csődör a kancát, a bika a tehenet, és egyéb szemérmetlenségek. Így van?

Egymásra néztünk a barátommal, és fürgén, elszántan, egyszerre megszabadultunk három könnyű darabból álló ruházatunktól. Amikor Sanci kissé megfordult, láttuk, hogy az ő ágyékát még nem dús, világosbarna szőrzet ékesíti a pénisz felett. Ezt a szót a *frickánból* (→Fritz Kahn) tanultam, amit a nagybátyám könyvei között találtam véletlenül. Mi fütýinek, fütýülőnek, fütýkösnek, pöcsnek, vagy egyszerűen micsodának, a nagyobbak pedig fasznak nevezik.

En lopva rápillantottam Béla kukacára, és eszembe jutott Szúr Jóska, aki megesküdött rá, hogy Béla és a Takács Naca már többször csinálta azt. Én a frickán színes ábrái alapján pontosan tudtam, mi történik olyankor, amikor egy nő és egy férfi basznak, és már rég meg akartam kérdezni tőle, milyen érzés az, mert arról a leghalványabb sejtésem sem volt. És Szúr Jóska azzal dicsekedett, hogy ő már látott szőrös pinát.

– Lesz az még kisebb is – nevette el magát Sanci, mi pedig gyorsan belemerültünk a vízbe, amelyen megtört a vidáman csillogó júliusi napfény.

IV.

Sanci ült a budin, ezúttal a sajátjukon, kissé előredőlt, és nem küszködött szorulással, erre tanúk voltunk megint vagy hárman. Ja, a rengeteg gyümölcs megteszi a hatását. Messziről éreztük a híg szar eltávozását megelőző fingszok erőteljes szagát.

És a pesti fiú újra mesélt nekünk. De előbb megkérdezte:

– Na és mit láttatok tegnap a kulturban? – Mert hát a mi falunkban sincs igazi mozi, a kultúrházban tartják a vetítések vasárnaponként. Minket, gyerekeket csak a délutáni előadásra engednek be, az estire nem.

– A Szállnak a darvakat – feleltem.

– Az tisztára lányoknak való baromság – legyint. – Tényleg, voltak ott csajok is? Egyáltalán vannak errefelé jó csajok?

– Hát... persze – mondta Béla, akiről tudom, hogy odavan az osztálytárs-nőjéért, Kuti Sáriért. Nekem az alsó szomszédék Babi nevű unokája tetszik a legjobban, de a legszebb csaj a hetedikeseek között van, akit mi, kisebbek még megszólítani sem merünk. Ha kijárta a nyolcadikat, Kaposba megy gimibe, így hallottam.

– A Hada Mari – mondtam ki a megfellebbezhetetlen, valóban sok helybéli alsó és felső tagozatos kutasi és belegi fiú ítéletét.

– Hogy kicsoda? – neveti el magát Sanci, és a csupasz combjára csap. – Mi-lyen Mari?

– Hada Mari. Így hívják.

– Hada Mari. Hát ez haláli! Ez nagyon jó! Hada Mari. Mért nem mindjárt Mata Hari? Tudjátok ti egyáltalán, ki volt Mata Hari (→Zelle, Margaretha Geertruida)?

Őszintén bevallottuk, hogy nem, ráztam a fejemet a társaim nevében is, mert sohasem hallottuk ezt a nevet.

– Na, ide skubizzatok, hapsikáim! A Mata Hari a világ egyik legklasszabb kémnője volt. Még hozzá kettős ügynök. Nem is Európában született, hanem Jáván. Az apja holland volt, az anyja meg bennszülött. – Amikor Sanci kis szünetet tartott, nekem eszembe jutott, hol van Jáva szigete. Indonéziához tartozik. Ezt onnan tudtam, hogy van egy világtérképem, amit akkor szoktam széthajtani és kiteríteni, mert jó nagy, amikor nagyapám bekapcsolja a Szabad Európát. „Itt a Szabad Európa Rádió a 16, 19, 25, 31, 41 és 49 méteres középhullámon.” Amikor bemondják, hogy kinek és honnan küldik az üzenetet, a világ melyik részéről, Európából, Amerikából vagy Ausztráliából, én addig böngészem a színesen nyomott térképet, amíg meg nem találok a keresett országot, várost. Egyszer meg kellene kérdeznem már, hogyan kerültek oda azok a magyarok, szóval mit keresnek ott, és mért jobb nekik ott, mint itthon. És miért nyugtatgatják állandóan az itthoniakat. A rádió mindennap lead egy dalt, amelyet egy nő énekel, és amelynek a szövegét annyiszor hallottam már, hogy önkéntelenül megtanultam. „Oly távol messze van hazám, csak még, még egyszer láthatnám. Az égbolt, felhő, vén hold, szellő, mind róla mond mesét csupán...” és így tovább. Szép dal, csak nagyon szomorú. Innen, Belegből is kiment tavalyelőtt ősszel valaki, a Szalai Gyuszi nagybátyja, aki állítólag most Svédországban lakik. Azt mondják, egy darabig nem is jöhet haza, még látogatóba sem. Mért ment el, és mért nem engedik vissza, ha haza akar jönni?

Sanci nyomott egyet, majd folytatta:

– Szóval ez a félvér csajszi, mert az ilyeneket így nevezik, ott élt Jáva szigetén a szüleivel 14 éves koráig. És a burmai papok vallásos tánkra tanították. Akkor az apja hazajött, és Hágában, Hollandia fővárosában üzletet tudott nyitni, mert annyi pénzt keresett ott Jáván. Mata Hari pedig akkor, 14-15 évesen már bögyös bige volt, és annyira jó áru, hogy egy angol, nem is angol, hanem brit kapitány totál beleesett. A lány is bele volt zúgva a kapitányba, így összeházasodtak. És a férjét trópusi szolgálatra osztották be. Született két gyerekük, akik közül a kisfiú hamarosan meghalt. Mata Hari azt hitte, hogy a papok parancsolták meg az egyik szolgának, hogy tegye el láb alól a gyereket. Ezért a szolgát agyonlőtték. Ebből botrány lett, úgyhogy a kapitány kérte, helyezték vissza Európába. A trópusi éghajlat miatt az idegei már amúgy is

tönkrementek, tudjátok, ott kinint kell szednie annak, aki nem ott született, és nem bírja az éghajlatot. A felesége pedig egyre többet járt a templomokba táncolni, szóval elég feltűnően viselkedett. Mi a hézag, kis Karácsony, téged nem érdekel a sztori? Bontsd ki a vitorlát és hajózz el, amíg nem késő, vagy zárd el magad! Szeretném folytatni. Kösz. Aszongyahogy, Amszterdamban már nagy volt a gáz, teljesen leégtek, és a kapitány egy szép napon elhúzta a csikot a kislányukkal együtt. Úgyhogy teljesen nyomuk veszett. Ettől a nőci kiakadt, és Párizsba utazott, és mert jó fazon volt, könnyen boldogult. Kurtizán lett. Volt sok pénze, vett egy kérót magának. Jól keverte a levegőt, az előadásai nagyon népszerűek voltak. Igen, mert majdnem teljesen meztelenül táncolt, ezt úgy is mondják, hogy csábtáncot lejtett. Egyik este a műsora után egy gyönyörű csokor orchideával állított be hozzá egy menő fej, egy márki, szóval egy bukszás. Akivel aztán hosszú ideig együtt éltek. De a férfi szórta a pénzt, és időnként titokzatos módon felszívódott. Perfektül beszélt a francián kívül dajcsul, englisül és pá ruszki. Aztán erről az alakról kiderült, hogy a betörővilág királya, ráadásul a németek szolgálatában áll mint kém. Azért volt tele lóvéval. És Mata Hari is bekapcsolódott a hírszerzőszolgálatba. A németek oldalán kémnő lett. Berlin legjobb varietéjában lépett fel. Pesten is van varieté, a Kamara Varieté a Lenin körúton, közel a Nyugatihoz. Kérdezz, kis Karácsony, ha valamit nem tudsz. Sanci papa szívesen elmagyarázza. Szóval a varietében pénzes muksók szórakoznak a nőjükkel. Fellépnek énekesek, táncosok, meg van kabaré is. Na de folytatom Mata Hari történetét. Aztán néhányszor Londonba utazott, járt Monte Carlóban, Olaszországban, aztán megint Párizsban lépett fel. És sok szeretője volt, kivétel nélkül mind katona, mert bolondult az egyenruhásokért. Csakhogy közben kitört a háború. De ő újra fellépett mint táncosnő. Habár már nem volt valami hajde fiatal, a párizsi közönség tombolva ünnepelte. Azután váratlanul betegápolásra képezte ki magát valahol vidéken, és egész éjszakákat töltött francia repülőtiszték társaságában, akik körülrajongták. Ez a kórház azért volt fontos számára, mert annak a közelében építették a franciák a legnagyobb légikikötőjüket. De mivel elfogyott a pénze, visszafurikázott Párizsba, és akkor megjelent nála a szállodában a francia kémelhárítás főnöke. Béla, most mit szívózol, nyögd ki? Hogy mért lakott szállodában, amikor volt neki saját lakása Párizsban? Állítsd le magad! Nyilván eladta, hiszen nem tartózkodott állandóan ott. Szar ügy. Nem emlékezhettek mindenre, már rég olvastam ezt a sztorit. De most szóljatok, és én abba hagyom! Na, hol tartottam? Szóval, Laduksz (→Georges Ladoux) kapitány közölte vele, jobban tenné, ha elhagyná Franciaországot, mert kémkedéssel gyanúsítják. Azt már sejtette, amikor eljött Londonból, hogy az intelligensz szervisz megfigyeltette. De Mata Harinak a kapitánnyal folytatott négyszemközti beszélgetés után mégis megengedték, hogy az országban maradjon. Ugyanis kötelezte magát arra, hogy most már a franciák javára fog spionkodni. Kémkedni, na. A francia titkosszolgálatnak ebben az időben még sejtelve sem volt arról, hogy Mata Hari ellátja a németeket híryanaggal, és hogy a férje, a márki régóta az ellenségnek dolgozik. Nem hitte, hogy valami baja történhet, hiszen hercegek, miniszterek, tábornokok és képviselők voltak a hódolói között. De Mata Hari olyan elővigyázatlan volt, hogy a kölni operában a német hírügynökség egyik magas rangú tisztjével jelent meg, és akkor

az egyik francia ügynök, aki felismerte, lefényképezte. Madridból is kapott egy csomó pénzt a német tengerészeti atassétól. Közben összebarátkozott egy előkelő francia úrral, akinek a barátnője német volt, és kihallgatta német kémek beszélgetését, akik egy bizonyos H. 21. jelzésű ügynökről beszélgettek. Közben a francia hírszolgálat már tudta, hogy egy H. 21 jelzésű német kém okozza a legnagyobb károkat a francia hadvezetésnek. Először mégsem rá, Mata Harira gyanakodtak, mert működött egy másik híres kémnő is, akit úgy hívtak, hogy mádmázél doktor, de ezek után biztosak voltak benne, hogy ő a H. 21-es kém. Mata Hari ekkor Rotterdamba indult, de egy angol torpedónaszád feltartóztatta a hajót, amelyiken utazott, és figyelmeztették a kapitányt, hogy egy veszedelmes kémnőt visz magával, és jobban tenné, ha átadná nekik a kétes személyt. Az angolok magukkal vitték Mata Harit, kihallgatták, de semmit sem tudtak rábizonyítani. Pedig a holmijait is átkutatták. Ekkor Mata Hari, akinek a neve azt jelenti indonéz nyelven, hogy a Nap Szeme, elárulta, hogy ő valóban kém, csak hogy éppen az ő szövetségesüknek, a franciáknak a javára kémkedik. Ennek ellenére azt javasolták neki, ne menjen vissza Franciaországba. Ő mégis visszament, és elárulta a barátnőjének, hogy tényleg kettős ügynök. Ekkor már tudták, hogy csakis ő lehet a H. 21. Ja, azt kihagytam, hogy csapdát állítottak a nőnek. Laduksz öt lepecsételt levelet adott át neki, ezek olyan embereknek szóltak, akik Belgiumban kémkedtek Franciaország javára. Belgiumot a németek tartották megszállva. A kapitány jókora összeget adott át Mata Harinak. Amikor később Laduksz megkérdezte tőle, miért nem adta át a leveleket, zavartan magyarázta, hogy poggyászát az angolok átkutatták, egész biztosan ők vették el tőle azokat. A levelekben egyébként üres lapok voltak, és olyanoknak címezték őket, akiket a német vezérkar III. B. osztálya régen letartóztatott, egyet ki is végeztetett közülük. Szóval Laduksz előtt bizonyossá vált, hogy Mata Hari ahelyett, hogy átadta volna a leveleket, meg sem próbálta kézbesíteni azokat, vagy megsemmisítette őket. Ügyét a francia haditörvényszék 1917 februárjában kezdte meg tárgyalni. Tizenkét katonatisztből állt a bíróság. Mata Hari ügyetlenül védekezett, elmondta, hogy őtőle ismerték két német tengeralattjáró tartózkodási helyét, amiket a franciák így meg tudtak semmisíteni. De ez azt jelentette, hogy erről csak a németek révén tudhatott, tehát összeköttetésben állt a németekkel. Hiába bízott a barátjaiban, a hódolóiban, a zárt tárgyalásra senkit sem engedtek be, egyetlen tanút sem hallgattak ki. Ekkor más taktikához folyamodott, azzal védekezett, hogy neki mindenütt voltak szeretői, szóval kéjnő volt...

– Kettős kéjnő volt? – kottyantott közbe Béla. Sanci legyintett, és folytatta, anélkül hogy válaszolt volna a kérdésre.

– ...tőlük kapott rendszeresen nagyobb összegeket. És ő olyan ország polgára, amelyik részt sem vesz a háborúban. Mert Hollandia nem vett részt az első világháborúban. A védőügyvédje, aki szerelmes lett belé, nem tudta megmenteni. Mata Harit halálra ítélték. És kivégezték, mert a köztársasági elnök nem adott kegyelmet neki. Amikor kivették a vesztőhelyre, még ő vigasztalta a papot és az őt kikísérő, sírdogáló női őreit. Figyelmeztette őket, hogy álljanak távolabb tőle, nehogy véletlenül őket éri a gyilkos golyók. A kivégzőosztag felsorakozott. Tizenketten voltak. Mata Hari csókot intett nekik. A hadnagy tüzet vezényelt, az osztag tüzelt. Mata Hari testét a golyók szitává lyuggatták.

A barátnője, aki miatt mint H. 21-es kém lebukott, mivel lelkiismereti furdalás gyötörte, tíz év múlva agyonlőtte magát, pedig addigra már híres színész nő lett belőle, és egy pompás palotában lakott.

Másnap Sanci nem jött át hozzánk, nem tudtuk, hol van. Bélával fejtünk az udvarunkban, közben átjött Karácsonyi Gergő és Laci, de nem maradtak sokáig, elunták magukat hamar, hát hazamentek. Mi ketten kártyázni kezdtünk, de nem sokáig folytattuk. Béla is hazament, én pedig behúzódtam egy nagy karéj zsíros kenyérrel a búvóhelyemre, és olvastam.

Csak a következő napon bukkant fel újra a pesti fiú.

– Tényleg elég jó csaj ez a Mata Hari, akarom mondani, Hada Mari – mondta vigyorogva. – Kutason együtt szálltunk fel a vonatra, miután itt leszálltunk, tényleg, hogyan kell ezt mondani, Belegen vagy Belegben, na mindegy, ragaszkodott hozzá, hogy hazakísérjem. Útközben jót dumáltunk.

Dumáltál te, egyedül, mondtam magamban. Fűted volna a Marit, de ő csak végighallgatott, mert be nem állt az a lepcsés száz. Ha a Gyimesi Tomi ezt megtudja, megkapod a magadét tőle. Ő egyedül is el tud bánni veled!

V.

– Srácok, én már nagyon unom ezt a kurva port szívni – mondta Sanci, amikor összejött két csapata való gyerek a Pásztorház előtt, ami feleúton van a mi házunk és Sanci nagyapja, az öreg Handó portája között. – Nincs itt egy rendes focipálya? Hol focizik a Beleg SC?

– Az állomástól jövet láthatsz egy sorompót, ha azon átmegyünk, nem sokat kell gyalogolni a futballpályáig – mondtam erre én. Egyébként a mieink a járási bajnokságban fociznak. Jövőre talán bekerülünk a megye háromba. Főleg ha a nagybátyám nem csinál olyan borzalmas dolgokat, mint tette a Csököly (→) ellen, mondhattam volna, de mi köze ehhez ennek a nagyképű, pesti alaknak. Jani öngólt rúgott a meccs 3. percében. Igaz, utána ő egyenlített ki, és a vége 6:2 lett a javunkra. Aztán eszembe jutott, mit művelt Dévényi Józsi az egyik mérkőzésen, ő volt a kapusunk, és egy kockás, sildes sapkát vett fel a védéshez, nem tudom, ezt a hülyeséget honnan szedte. Aztán amikor egy ártalmatlan lövés ment a kapujára, igaz, kicsit pattogott a labda, a Józsi elvetődött, és közben a sapka lerepült a fejéről. Ő egyik kezével utánacapott, a másik alatt meg szépen becsorgott a laszti a kapu közepébe. Micsoda röhögés tört ki a drukkerok között. „Sapkás Párduc!”, „Grosics III!”, „Dévényi, a csodakapus!” és hasonló szellemességekkel próbálták kigúnyolni szegény Józsit. Én is itt fogom a lasztit rúgni húszévesen? És mi leszek? Kapus? Ahhoz semmi kedvem. Én gólokat szeretnék lőni. Csakhogy egy csatárnak gyorsnak és erősnek kell lennie, nekem pedig egyelőre zörögnek a csontjaim. Igaz, csak most januárban múltam tízéves, még sokat izmosodhatok a következő években. És ha netán jól megy a foci? Mire vihetem? Kaposvárra kellene valahogy kerülnöm, ahol két jó csapat is van, a Kinizsi meg a Dózsa. Az ám a rangadó, amikor ezek összezsapnak, akkor megtelik nézőkkel a cukorgyári katlan. A város felőli ülőhelyeken is sokan vannak, de a cukorgyári oldalon, az álló-

helyekről mindig többen nézik a meccset. Igaz, én még csak egyszer jártam ott, a nagyapám vitt el egy Kinizsi – Pécsi Bányász meccsre.

Sanci a kuckóm felé menet észrevette a pajta falába vájt, vízszintesen húzódo vájatot, amit félig-meddig bevakoltam, de csak annál feltűnőbb lett.

– Hát ez meg mi? Te csináltad? Minek?

Nem volt bátorságom elárulni neki, hogy villanyszerelősdit játszottam itt tavasszal, én vájtam ki a falat, mintha vezetéket akarnék elhelyezni benne, ahogy a szerelőktől láttam, amikor bekötötték a villanyt. Sanci azonban magától rájött, mire emlékeztet az embermagasságnál feljebb húzódo mélyedés.

– Mi az, csak nem villanyt akartál vezetni a buditokba? – nevetett megint azon az undok, megszegényítő módon, amit aztán végképp nem szerettem benne, a titkos irigységgel együtt, amit éreztem iránta, hogy ő nem egy isten háta mögötti kis faluban él, hanem egyenesen a fővárosban, ahol megvan minden. Hogy mi az a minden, azt persze nem tudtam volna megfogalmazni. – Tudod, mit, nem is rossz ötlet! Én is sokáig szoktam otthon a vécénkben üldögelni, a legjobban ott lehet olvasni. De honnan szerzel generátort? Mert a kamrátoktól idáig nehéz lesz elhozni az áramot?! – Már megint egy ismeretlen szó, a Mata Hariról szóló történetében is miket mondott, hogy kurtizán meg variété. Partizánfilmet láttam sokat, de mit csinál egy kéjő? Ezt egyikünk sem merte megkérdezni.

Tegnap, amikor egész nap hiába vártuk Sancit, kitettem a mogyoró vesszőből hajlított nyilakat meg a nádból készített nyílveszőket a búvóhelyem bejárata mellé. A nyílveszők egyik végét kicsit bevágtuk, hogy biztonságban tartsa meg a madzag, a másakra pedig parafa dugót erősítettünk, amin egy szöveget dugtunk keresztül. Egész jó kis fegyver áll a rendelkezésünkre, mert régóta terveztük Bélával, egyszer kimegyünk a mezőre, és vadászni fogunk: lövünk pár madarat, erre felé sok a fácán, vannak vadkacsák is a tónál, aztán fogoly és szalakóta is akad, meg gyurgyalag, de hogy azoknak a húsa ehető-e, arról fogalmunk sincs. Náluk is, nálunk is örültünk, ha fecskék építettek fészket maguknak, viszont nagyapám minden évben kiadta a parancsot, a verébtojásokat szedjük ki az istálló szellőzőnyílásaiban összehordott fészkekből, de ha megfeledeztünk a feladatról, megesett, hogy már nem tojásokat találtunk ott, a kis tökök csurik kikeltek, ott tátogatták a csőrüket kétségbeesetten valami finom ennivalóra várva, de nem volt kegyelem számukra.

– Na, nézd csak, micsoda arzenál ez itt! Egyik nap elmehetnénk vadászni. Ti már próbáltátok?

Bevallottuk, hogy még csak a célba lövést gyakoroljuk, de ha van kedve velünk jönni, holnap végre tényleg megrendezhetjük a nagy vadászatot.

– Rendben van, srácok. Kapcsoljuk össze a hasznosat valami szórakoztatóval! Mit hallottatok? Nem mondták nektek, hogy itt, nem messze, a falu határában bunkerek voltak a háború alatt? Német bunkerek főleg, meg magyarok is persze. Itt próbálták megállítani a ruszkat. Akik annyian voltak, mint az oroszok – nevetett a saját viccén Sanci. – Szerintem senki sem nézett utána annak az elmúlt tizenöt év alatt, hogy mi minden maradt ott ezekben a fedezékekben. Mert ne gondoljatok betonerdőkre, az agyagos földbe vájt egyszerű bunkerek ezek. De elfért mindegyikben egy szakasz katona. Nagyapám szerint hullák biztosan nincsenek ott, mert a németek tisztességesen eltemették a

bajtársaikat. Wehrmachtnak (→) hívták őket. De nincs kizárva, hogy fegyverek maradtak ott, esetleg működőképes állapotban. Én hülye, hogy erre nem gondoltam! Innen fel lehetett volna vinni akkor Pestre géppuskát, ívtáras géppisztolyokat, de legalább bergmanokat, pisztolyokat. És ha ládákban tartották a lőszert, akkor lett volna elég töltényünk. Fogadjunk, hogy nem hallottatok még egy ekkora baromságot, mint amit a ruszlik találtak ki negyvenegyben, amikor a németek gyorsan nyomultak előre Moszkva felé! Néhány kutyát arra idomítottak be, hogy az ennivalójukat a tankok alatt keressék. Rájuk raktak vagy húsz kiló robbanóanyagot, és a kiéheztetett blökiket a német tanok ellen küldték, remélve, hogy majd fölrobbannak. Azám, csakhogy a kutyák megijedtek a tankok dübörgésétől. Azok a marhák álló tankoknál kísérleteztek, amikor a motor nem zúg. És megtörtént az is, hogy a kutyára erősített pokolgép idő előtt felrobbant, sőt, az éhes eb a saját tankjukat repítette a levegőbe. Persze azok a hazug disznók azt állították, hogy több mint háromszáz német tankot semmisítettek meg a kutyáik segítségével. Ha nekünk ez Pesten eszünkbe jut, akkor se csinálunk ilyet, még kóbor kutyákkal sem!

Én hitetlenkedve és csodálkozva hallgattam, hogy megint miket hord össze ez a nagypofájú pesti alak. Az iskolában, amikor a másodikosoknak volt rendes órájuk, nekünk, negyedikeseknek, akik a másik padsorban ültünk, csöndes foglalkozásunk volt, én pillanatok alatt elolvastam a feladott leckét, aztán elővettem a színes cerkáimat, és a matek- vagy az írásfüzemet telerajzoltam orosz és német katonákkal, ahogy elképzeltam, hogy itt a szőlőkben a présházak takarásából lőnek egymásra, az oroszoknál dobtáras géppisztoly volt, a németeknél meg ívtáras, és az oroszok sisakjára mindig rajzoltam vörös csillagot. A másik kedvenc jelenetem az volt, hogy egy szovjet T-34-es halad át éppen egy hídon, és körülötte halott német katonák hevernek. Azt egyáltalán nem hittem el, amit Sanci a kutyákról mondott, hiszen jól emlékeztem arra, amit előző ősszel a rádió bemondott, hogy egy kis termetű kutya, a Lajka (→Lajka kutya) a Szputnyik-2 fedélzetén elsőként indult el Föld körüli útra. Hogy mikor ért vissza, arra nem emlékszek. Lehet, hogy még mindig fenn kering? Mindenesetre az amcsik biztosan jól le fognak maradni az űrhajózási versenyben.

– Na, srácok, akinek van kedve, az holnapután eljöhet velem, és megnézzünk egy ilyen bunkert, amiről meséltem. Hozhatjátok a nyilaitokat – fordult felénk, nézett rám és Bélára lelkesítően Sanci. – Ti útközben lőtök egy-két madarat, valahol letáborozunk, és nyárson megsütjük őket. Vízet nem kell hoznotok, azt iszunk a Rinyából. Legfőlőbb mindenkinek egy szelet kenyeret hozzatok! Gyümölcsöt is szedhetünk útközben. Na, mit szóltok hozzá?

Nem mertünk tiltakozni, pedig valami azt súgta, ne menjünk vele sehova.

– Szerinted hol vannak azok a bunkerek?

– Nyugi, nem kell beszarni, ma este pontosan megkérdezem a nagyfateromtól. Innem szoktam eltévedni. Van nektek fogalmatok arról, mekkora Budapest a maga huszonkét kerületével? Innen hány perc alatt értek be Kaposvárra?

– Személlyel ötvenöt perc alatt, asszem – feleli Karácsonyi Gergő, akinek az apja mindennap bejár Kaposba, ott dolgozik a Vas- és Fémipari Kombinátban.

– Na, akkor képzeld el, hogy Csepelről, az délen van, nem érsz ki egy óra alatt Újpestre, ami fent van északon. Hát még ha Budafokról szeretnél kijutni

Rákosszentmihályra! Vagyis nyugatról keletre haladva. Persze ha elkészült volna a metró?! A Rákosiék atombiztos bunkere! – nevetett gonoszul a pesti fiú.

Ámulva hallgattuk Sancit. Az én fejemben megfogalmazódott a gondolat: nem szeretnék egy ilyen nagy, sűrűn lakott, zajos városban élni.

– Hű, már majdnem három – nézett a karórájára a pesti srác. Nekünk persze még nincs óránk, ha konfirmálok két év múlva, akkor biztosan megkapom az első órát. Hogy a katolikusoknál mi van a konfirmáció (→) helyett, azt nem tudhatom.

– Srácok, pattanjatok fel a bicajotokra, kimegyünk a focipályára. Remélem, nincs más dolgotok! Nagy derbi lesz ma, szedjétek össze magatokat! Tornapatát mindenki hozzon magával! Negyed óra múlva találkozás a kapunk előtt! Szóljatok a Dévényi Janinak is! Értve?

VI.

Ott álldogáltunk a focipálya melletti kiszáradt gyepen. Dévényi Janit nem találtuk otthon, így csupán ötünkben állt a csapatunk. Én kihoztam a biciglimen Bélát, Gergő az öccsét, Sanci egyedül jött, megelőzött bennünket, és a bringája kormányáról egy hálós meg egy átlátszatlan vászonszatyor lógott le. Álltunk, és vártunk valakit vagy valakiket. Sanci viccekkel akart szórakoztatni bennünket:

– Miért alumíniumból gyártják a söröshordókat? – Mert egy Kádárunk (→Kádár János) van, és az is az oroszoknak dolgozik.

Senki sem nevetett négyünk közül. Sanci legyintett.

– Na, akkor ezt hallgassátok meg! A futballdrukker párttitkár a párttaggyűlés végén feláll, és azt mondja: – Elvtársak, most pedig énekeljük el a Real Madridot! – Mire a helyettese oldalba böki, és azt súgja neki: Nem a Real Madridot, hanem az Internacionálét! – A fene egye meg, hogy ezt a két csapatot mindig összetévesztem.

Sanci lemondóan nézett ránk, pedig én elvigyorodtam. Aztán lelkesen felkiáltott:

– Na végre, megjöttetek!

Ezt nem hiszem el, Gyimesi Tomi, Vadász Józsi, Ádám Pista, Szarka Laci, Konczek Miki és hatodiknak a Szelicz Szöszi (→Cs. A.: Dirádó, 85 p.) öccse tűnt föl a kanyarban, ahol egyik oldalon hatalmas bokrok szegélyezik az utat, a másikon kezdődik a mező, amelynek sarkában kialakították a focipályát. A hosszabbik oldal felénél áll egy kis házikó, az a szertár, abban van az öltöző.

Összenéztünk Bélával. Ő tanácstalanul megvonta a vállát, de én már kapcsoltam. Ezek focizni jönnek. Sanci kihívta őket egy összecsapásra. Egy nyolcadikos, két hetedikes, egy hatodikos és egy velünk egyidős srác ellen fogunk kiállni öten? Közben láttam, Sanci a biciglijé kormányáról leakasztotta az egyik szatyrot, amelyből egy pár valódi focicsukát vett elő. Az éppen odaérkező társaság, mindegyikükön barna tornacipő, vidáman üdvözölte a pesti srácot, mintha a legjobb haverok volnának. Gyimesi, Vadász és Szarka szájában nikotínrúd; amikor odaértek, Laci elővett a zsebéből egy doboz cigit, és nyújtotta Sanci felé. Ő megrázta a fejét:

– Kösz, de nekünk, sportolóknak nem ajánlott a staubozás.

A nyolcadikos minket, szerencsére, nem kínált meg, eltette a Tulipán (→A szocializmus cigarettái) márkájú csomagot. Honnan az istenből telik ennek a fickónak ilyen drága cigire, fogalmazódott meg bennem a kérdés, mert láttam már ilyen tulipánnal díszített, piros feliratú csomagot, és úgy emlékeztem, sokkal drágább, mint a Munkás, a Kossuth vagy a Terv, amit nagyapám szok szívní.

– Látom, elhoztad a legszuperebb játékosaidat – évődött Sancival Gyimesi Tomi, aki a tavalyi búcsú óta a Hada Mari fiújának számít. Állítólag együtt járnak Kaposba (→Kaposvár) moziba. Sanci lesajnálóan felénk nézett:

– Na, fiúk, válasszatok, melyik akartok lenni, a Reál vagy az Inter?

– Nekünk mindegy – mondtam a többiek nevében is. Elsőtől kezdve minden évben elmentünk kirándulni a határba a Madarak és Fák Napján, akkor mi, fiúk mindig összezsáptunk a kisbajmiakkal. Hol mi győztünk, hol ők. Arra gondoltam, mi most hőtziher ki fogunk kapni Gyimesiéktől. Sanci akármilyen nagy spíler, egyedül nem bír velük, többségük idősebb is, erősebb is, mint mi. Láttam, ahogy Sanci levette magáról a rövidnadrágját, zöld színű gatyó villant ki alóla, a dressze fehér, felvette a csukáját. Tökéletes a fradista szerelése. Mi szokás szerint fekete klottgatyában voltunk, ki rövid ujjú ingben, ki sötétkék vagy már bekoszolódott fehér trikóban. Mindegyikünk tornacsukában, ahogy Sanci parancsolta.

– Jelöljük ki a pályát – javasolta Gyimesi Tominak Sanci. Majd miután végeztek ezzel, magához intett bennünket, és mint valami edző, kiadta az utasításait:

– Berci, te mégy előre, a középcsatár helyére, Gergő és Laci, ti védekeztok. Berci, ha megkapod a labdát, elindulsz a kapu felé, ti ketten – bökött mutatóujjával a testvérpár felé – nem rohantok előre, mint az örültek, maradtok szépen a helyeteken. Ha Vadászék támadnak, villámgyorsan visszahúzódtok egészen a kapu elé, és mindenáron megakadályozzátok, hogy gólt rúgjanak. Ha elcsíptek a lasztit, nem vágjátok eszetlenül előre, egyikőtök szépen felhossa, és továbbítja nekem. Én helyzetbe hozom magam, lerázom a támadóimat, Berci, te ott várod a bőrt az ellenfél kapuja előtt, és ha megkapod, ne kapkodj, nézd meg nyugodtan, hová kell rúgnod, és finoman passzold be! Nem kell nagyot rúgnod, pontosan lőj, ne erőből! Béla, te állj a kapu elé, de nem vagy kapus, ne feledd, nehogy kézzel nyúlj a lasztihoz! Mi vagyunk a Real Madrid, mert ott játszik ősztől Puskás öcsi, a száguldó őrnagy (→Puskás Ferenc). Értve vagytok?

Határozottan bólintottunk, bár nem biztos, hogy egészen pontosan értettük a feladatunkat.

– Időre játszunk, vagy gólra? – kérdezte kiáltva Vadász Józsi vetkőzés közben.

– Nekünk aztán gancegál – mondta jó hangosan Sanci.

Tíz gólig tart a meccs, állapototok meg végül.

– Ahogy mondtam, csak szép nyugodtan és okosan. Ne kapkodjatok! Ne is próbáljatok driblizni! Adjátok rögtön nekem a labdát, én majd mozgok jobbra, balra, előre, hátra, bejátszom az egész pályát. Nekem ez meg se kottyán. Igyekezzetek lapos labdákat adni. Egész jó a talaj – mondta, és a másik, rej-

telmesen dudorodó szatyorból elővett egy valódi, fűzős, belül gumiszelepes labdát. – Na, kezdhettük.

Hiába próbált megnyugtatni bennünket Sanci, idegesen kezdtünk. Az ellenfél rúgta az első gólt. Sanci nyugtatgatott bennünket: nem kell beszarni, fiúk. Az egyenlítés elsőre nem sikerült, pedig óriási helyzetbe kerültem, amikor a pesti sráctól pompás labdát kaptam. De mellévágtam. Nem céloztam meg nyugodtan a kaput, és túl erősen is rúgtam. Sanci bámulatosan nyugodt, intett, hogy semmi baj. Ez a fiú tényleg profi. Nem kéri rajtunk számon, ha csúnyán elszúrjuk. Állandóan mozgott, hol a pálya bal, hol a jobb oldalán bukkant föl. Én ott ólálkodtam az ellenfél kapuja előtt, csak kicsit mentem hátra olykor. Sanci szenzációsan driblizett. Magára húzta az ellenfél teljes csapatát, mindenki őt támadta, mindenki őt akarta leszerelni, pont úgy játszottak, ahogy mi szoktunk az iskolaudvaron, a mi grundunkon. Hirtelen tisztára játszott magát, és hozzám passzolt. Én félfordulattal megcéloztam a kaput, és nyugodtan, laposan és nem túl erősen továbbgurítottam a megkapott labdát. GÓL! GÓL! GÓL! Társaim előrerohantak és átöleltek, ám Sanci nem jött oda gratulálni, csupán intett, hogy rendben, csak így tovább. Leráztam magamról Gergőt és az öccsét, nem kell minden gólnál a nyakamba borulni. Kicsit elszégyelltem magam ezután, eszembe jutott, hiszen én most a flegma Sancit utánoztam. Éppen úgy viselkedtem, ahogy ő szokott a meccseink során. Mintha nem is számítana, hogy gólt lőttem. Nem is akármilyen gólt.

Meddig tartott a meccs, nem tudom. 10:9-ra mi nyertünk, pedig eggyel kevesebben voltunk, mint a másik csapat. A tizből ötöt én rúgtam, ötöt az önzetlen Sanci. Aztán üldögéltünk a gyepen. Természetesen elfáradtunk. Gyimesi Tomi nem volt elkeseredve. Éppen lehuppant mellém, és azt mondta:

– Úgy izzadok, hogy a bolhák vízipólóznak a tökeimmel.

A másik oldalamon az elégedett pesti srác ült. Láthatóan ő volt a legkevesbé fáradt. Hja, aki a Fradi kölyöcsapatában edz rendszeresen!

Vadász Józsi, akivel eddig talán egy szót sem váltottam, barátságosan felém fordult:

– Állati jó fej ez a pesti srác. Igazi profi. Csak örülhettek, hogy ilyen klassz haverotok van. Te, hogy ez milyen vicceket tud?! Sanyi, hogy van az az uborkás vicc?

Sanyi? Ezeknek ő Sanyi? Mért nem mindjárt Sándor? Sándor, kérlek, volna szíves előadni azt a jó kis viccet, amit már elmondnál egyszer, de sajnos elfelejtettem?

Meg sem lepődtem, amikor Sanci barátunk készségesen teljesítette Józsi kívánságát. A többiek is felvillanyozva figyeltek.

– Ja, azt a Móríckás viccet? Hát jó. Az iskolában a gyerekek az uborkáról tanulnak. A tanárnő felrajzol a táblára egy uborkát, mire az osztály elkezd hangosan röhögni. A tanárnő elpirul, és rászól Móríckára: – Szerinted mit rajzoltam a táblára? – Egy faszt! – Sanci leinti Józsit és Pistát, akik már ekkor elröhentették magukat, és folytatta: – A tanárnő teljesen elképed, és elrohan az igazgatóhoz, hogy odahívja. A diri rögtön be is megy az osztályba. – Fiúk, mi ez a rendbontás, és ki rajzolta ezt a faszt a táblára?

A srácok fetrengtek a röhögéstől.

– Még egyet! Még egyet! – visongtak.

Ez a pesti srác az ujjá köré csavarta ezt az egész falusi brancsot, állapítottam meg. Mindegy, mivel, de sikerült neki: elképesztő meséivel, viccekkel, a focitudásával, vagy egyszerűen csak azzal, hogy ő pesti srác. Hogy ő a fővárosban lakik, tőlünk elképzelhetetlen messzeségben.

– Na, jó. De csak egyet. Móricka cigizik az ovi vécéjében. Meglátja az óvó néni: – Hát te, Móricka, mit csinálsz itt? – Cigizek. – És miért? – Mert már basztam egy jót. – Tényleg? És mikor? – Nem tudom, be voltam rúgva.

A társaság egyik fele nyerítve verte a földet, a másik fele a hasát fogta a nevetéstől. Nekem az jutott eszembe, én soha nem jártam óvodába, amikor anyám a gyárban dolgozott, és külön éltek az aputól, akkor sem. Szúrós szagú öregasszonyok vigyáztak rám, amíg nagyapámék a mezőn dolgoztak nyáron hajnaltól estig, de még télen is egész nap. Csak néztem bütykös kezüket, az arcukon, a kezükön a barna foltokat, némelyiknek kis bajsza is volt, és sokszor nem volt kedvem a legyek között enni a nyárikonyhájukban.

– Mi van, Bercikém? – csapott a vállamra erősen Vadász Józsi, akinek az öccse osztálytársam. – Mért nem nevelsz? Hallottad már, vagy neked nem tetszik? Pedig marha jó vicc. Ugye, srácok?

Majd miután elült a nevetés, bizalmasan fordult Sancihoz:

– Te, hogy volt az az eset, amikor átvart az osztálytársadat? A Hajniért. A Hajni jó csak, mi?

– Ja, az a sztori a Jocolával? – mosolyodott el a pesti srác. – Hosszú. És nem is túl érdekes.

– Van még egy kis időm, a faterom legkorábban 6-ra ér haza. A muter meg nem számít. Ő nem tud olyan nagy pofonokat adni, hiába is igyekszik. Na, mondd el, hogy volt!

Sanci nem kérte magát tovább. Ez neki való muri, ilyenkor elemében van. Bele is kezdett rögtön:

– Ez még hetedikben volt. Amikor elkezdődött a sulis, látom ám, hogy egy új fiú került hozzánk. Nálam egy fejjel magasabb, én csak az elmúlt ősszel kezdtem el nőni, és kiderült, egyáltalán nem buta, csak egy kicsit lassú mozgású. Rögtön kezelésbe vettem. Kifaggattam, mi a neve, honnan jött, és mit keres nálunk? Józsi, válaszolta, de Jocónak hívtak az előző helyemen. Te Jocó, te aztán jó colos vagy, mondtam neki. Meghallotta ezt a közelünkben álló Köves Pista, és elkezdte: Hallottátok, jó colos?! Jocó jó colos! Jocoló! Jocoló! Én kiigazítottam Kövest, így lett az új srác Jocola. Nem szerette, de mit tehetett, rajta ragadt. Aztán kiderült, hogy erőben egyedül ő veszi fel a versenyt a Hómann Balázssal. A Hómann addig egyeduralkodó volt az osztályban. Megmondom őszintén, akkor még én is elég nyápic gyerek voltam. Csak amióta elkezdtem edzeni, azóta erősödtem meg ennyire. Jocola apja fegyőr volt, vagyis börtönőr. A Gyűjtőben. Ja, honnan is tudátok, mi az a Gyűjtő?! A Budapesti Gyűjtőfogház Kőbányán. '50 után az ÁVH (→PRO, ÁVO, ÁVH) vette át, amit Nagy Imréék (→Nagy Imre) '56-ban feloszlattak. Csak azok a piszkok basztak végrehajtani, amire a miniszterelnök utasította őket. Ezeket tartottak ártatlanul ebben a Gyűjtőben. Most meg végzik ki a... Á, ezt ti úgyse értitek! Ugyanakkor került hozzánk egy új tanár, akit mi Géroknak neveztünk el, mert olyan furcsa, szűk, majdnem térdig érő fekete kabátot viselt. A Hajni mondta, hogy ezt a kabátot szalonkabátnak vagy géroknak nevezik. Vitakoztunk is a

sráccokkal, hogy akkor most Szalonkának vagy Gérokknak nevezzük el a pasit. A Szalonka is jó lett volna, mert alacsony volt és vékony, mint valami madár. De amikor Hajnitól megtudtam, hogy az erdei szalonka barnás, sárgás tollazatú, ami kiváló rejtőszín, és tulajdonképpen egy aranyos, pici madár, akkor azt mondtam, a fizikatanár neve nem lesz Szalonka. Pláne hogy kiderült, ezt nem fogjátok elhinni, az erdei szalonka látómezeje nagy, 360 fok. Tudjátok ti, mit jelent ez? Gyakorlatilag úgy is tud nézni, hogy a tarkóján van a szeme. Kurvajó, nem?! Ezért nem könnyű meglepni a földön. Viszont Gérokk nemhogy a háta mögé nem volt képes figyelni, jóformán azt sem látta meg, ami előtte volt. Pedig sokdioptriás szemüveget viselt. Rosszul látott, na. Nem tudtuk, hány éves, de már kopaszodott kicsit, sápadt volt, és öregesen hajlott. Nem volt egy gózkocka, és jól is magyarázott, de minket nem nagyon érdekelt a fizi-bizi. Én akkor már majdnem mindennap jártam edzésre, és a lecajt ritkán írtam meg. Legtöbbször lemásoltam óra előtt a szünetben. Jocola valahogy bírta ezt az ürgét. Ő jó volt fizikából, rendszeren viselkedett a Gérokk óráin, a leckéket mindig hibátlanra megcsinálta. Amikor észrevette, hogy én hányszor találkozok a Hajnival, elkezdett nyaggatni, hogy hozzam össze a csajjal. Jól van, Jocola, várj egy kicsit, nem lehet ezt csak úgy hirtelen, előkészítés nélkül. Először is te megírod a leckémet, ha nem érek rá az edzések miatt, aztán írsz egy levelet a Hajninak, amit én majd átadok neki. Szóval előbb elő kell készíteni a terepet, érted, ugye? Pár hét múlva Jocola türelmetlenkedni kezdett. Mi van? Mikor hozol már össze a Hajnival? Nyugi, haver, nyugi! Nem megy az olyan gyorsan. El kell vinnem párszor moziba, vennem kell neki fagyit, tudod, hogy a lányok ettől megpuhulnak. És állandóan rólad mesélek neki. Én nem keverek a csajjal. A Hajni a tiéd, nekem ő csak egy csaj, akivel spéci egy házban lakok. Csak még egy kicsit várjál! Mindenekelőtt adj egy bélást, mert momentán nincs egy rohadt vasam se. Szóval a Jocola rendszeren adott lóvét mozijegyre, fagyira, pedig Hajni nem engedte, hogy én hívjam meg. Azt mondta, az ő családjukban ez nem szokás, hogy mindig a fiú fizessen, ha egy lánnyal találkozik. Én egyszer aztán szóba hoztam neki Jocolát, ő pedig megnézte magának a srácot, és csak azt kérdezte, mit sportol ez a fickó. Mondtam neki, hogy Jocola nem sportol, viszont okos. Erre Hajni azt mondta, azt üzeni a barátomnak, keresen magának megfelelő sportágat. Itt a Fradiban annyiféle szakosztály van. Ő a kosárlabdát ajánlja. Átadtam Jocolának Hajni üzenetét, és kértem tőle a további zsetonokat, mondván, sokba kerül nekem a Hajnit meghívni moziba meg fagyizni, meg egyszer már az Állatkertbe is el kellene vinnem, nem szólva a Nagycirkuszról (→Fővárosi Nagycirkusz). Az pedig sokba kerül. Hú, a Simon Tibi (→Simon Tibor: egyértelműsítő lap), az milyen artista volt! Na, mindegy, erről majd máskor. Közben persze Jocola rendszeren megcsinálta a háefjeimet. Már majdnem ott tartottunk, hogy rábeszélem Hajnit, randizzon végre a sráccal, amikor beütött a krach. Jocolát valaki megvadította. Pedig talán lett volna esélye a Hajninál, nem volt sem ragyás, sem bunkó, csak a frizurája volt rettenetes, mint a kóc, seszínű, és hát nem járt menő cuccokban. Igaz, mindannyian egyformán csórók voltunk tulajdonképpen. Az úgy történt, hogy kiderült, Gérokk nemrég szabadult a börtönből. Már jó régen lesittelték, és pont abban a börtönben raboskodott, ahol a Jocola apja volt őr. Valaki beadta neki, hogy hallották, amikor Gérokk egy Horváth nevű smasszert szidott. Jocola ettől

megvadult, ha Gérokk kihívta felelni, egyszerűen nem szólalt meg. A leckéit baszott megcsinálni. Az enyémet sem, persze. Egy napon pedig Gérokk tanár úr a második órája után eltűnt. Volt egy potyaóránk, aztán a hatodikosok meg az ötödikesek is hiába várták. Végre valakinek a nyolcadikosok közül eszébe jutott a szertár, a fizikaszertár. Ott találták meg. Valaki bezárta. A kulcsot persze elvitte vagy eldugta. A diri sorra bement minden osztályba, ahol Gérokk tanított, és megkérdezte, hogy ki volt a tettes. Jocola nem is tagadta, hogy ő. Azt is elmondta frankón, hogy azért zárta be a tanár urat, mert sértegette az apját. Miért, mi a te édesapád? A Budapesti Országos Börtönben dolgozik. Ahol a tanár úr ült, de ezt már kivörösödve és kiabálva mondta Jocola. A direktor csak annyit mondott: Hamarosan összeül a tanári kar, és közösen döntünk a büntetéséről. Mert nehogy azt hidd, ezt megúszhatod büntetés nélkül. Lehet az apád az ÁVH főnöke akár, akkor sem.

Sanci elhallgatott, és csak nézett maga elé.

– Na és mi történt azután? – nógatták a többiek.

– Jocola kapott a diritől egy autogramot. De nem ezért ment át másik suliba.

– És azzal a Gérokkal mi lett?

– Meghalt.

– Hogyhogy kinyiffant? Egy kis beszaratástól még nem kell elpatkolni.

– Valószínűleg egy ruszki lőtte le. Az Angyal Pistáékkel (→Angyal István szabadságharcos) harcolt a Tűzoltó utcában.

Egyikünk sem mert rákérdezni, ki az az Angyal Pista, hol a Tűzoltó utca, és mi az, hogy ott harcolt a tanár úr. Ki ellen? Hallgattunk egy ideig, aztán megszólalt Gyimesi:

– És ti mit csináltatok?

– Október 23-án este hallottuk, hogy délután tüntetés volt. Este Gerő (→Gerő Ernő) beszélt a rádióban. Apám úgy káromkodott, mint még soha, pedig párttag volt. Tudjátok, a fejeseeknek muszáj. Másnap mondták, hogy harcok voltak a Rádió épületénél, mert nem akarták beolvasni az egyetemisták követeléseit. Ilyenek voltak benne, hogy „Rákosikból elégünk, új pártvezetést nekünk!” Meg „Szovjet–magyar barátság – egyenlőség alapján!” Nem tudom felmondani az egészet, de benne volt, hogy „Nagy Imrét a kormányba!”, meg legyen sajtószabadság. Aztán az, hogy szüntessék meg a rádió zavarását. Állítsák vissza a régi Kossuth-címert (→). Szóval ilyenek. A Sztálin Jóska (→József Visszarionovics Sztálin) Városliget előtti szobrát ledöntötték, a Szabad Nép (→) székházánál is nagy rumlit csináltak. A földszinti könyvesboltból kiszórták az összes Lenin- és Sztálin-könyvet a többi oroszral együtt, és felgyújtották. A szabadságharcosok a Corvin közben, a Keletinél, a Széna téren, a Körtéren és sok más helyen komoly erővel harcoltak a ruszki és az ávosok ellen. A szabadságharcosok azt kérték a Nagy Imre-kormánytól, hogy szüntesse meg az ávót. Az öreg meg is ígérte. Hivatalosan nem is volt már ávó, de azok a szemetek átöltöztek rendőregyenruhába, és arra készültek, hogy támadást intézzenek a forradalmárok ellen. Az oroszok megígérték Nagy Imrének, hogy kivonulnak. Mert Nagy Imre bejelentette, hogy kiléptünk a Varsói Szerződésből (→Varsói Szerződés). Magyarország független állam lesz. Apám a vasútnál dolgozik, az első között tudta meg, hogy Záhonytól jönnek

be az új csapatok, amikor a régiek még ki sem értek. November 4-én kora reggel a rádióban Nagy Imre beszédét hallgatta az egész ház. Azt mondta, hogy hajnalban a szovjet csapatok megtámadták a fővárost. Eljátszották a Himnuszt, majd különböző nyelveken elmondták Nagy Imre utolsó rádióüzenetét. 9 óra után nem sokkal a Magyar Rádió (→) elhallgatott, majd megszólalt a Szabad Európa (→Szabad Európa Rádió), amely bemondta, hogy a magyar kormányt elfogták az oroszok. Két nap múlva azt hallottuk, hogy a szovjetek nem azért jöttek, hogy elfoglalják hazánkat, hanem hogy leszámoljanak az ellenforradalommal.

– És suliba hogy jártatok? – kottyantotta közbe Béla barátom.

– Sehogy, haver – Sanci intett nekem, hogy ne szúrjam le Bélát az oktondi kéréseért.

– Harcoltunk, amíg volt értelme. Amíg a szüleink rá nem jöttek, hol töltjük a napjainkat. Akkor hazaparancsoltak bennünket, és decemberben már újra rendszeren jártunk suliba. És itt mi történt?

– Itt? Hogyhogy mi történt?

– Hát az emberek, főleg a fiatalok csináltak valamit?

– Kisbajomban valaki leverte a szovjet hősi emlékműről a vörös csillagot – mondta Gyimesi Tomi. Mindenki hozzá akart tenni valamit: – Kutason, azt hiszem, felvonulás volt... – Szétment a téeszcsé, nagyapám is kilépett belőle...

– Én hallottam, hogy valaki hallgatta a Szabad Európát, ami azt mondta, hogy tartsanak ki a felkelők, mert jönnek az amerikaiak és segítenek... – Az én unokatestvérem, az Erzi Csurgóra (→Csurgó) járt gimibe, ott is volt felvonulás...

– A mi apukánk a Vaskombinátnál dolgozik Kaposban, ott történhetett valami, de minket mindig beküldtek a hálószozába, amikor apu hazajött, és anyuval sugdolózni kezdett, valószínűleg arról, mi volt náluk az üzemben – szólalt meg a kisebbik Karácsonyi. – A Gábel Jani bácsit (→Gábel János, politikus), aki a faterral együtt melózott, és valamilyen vezető volt akkor, állítólag a Szovjetunióba vitték – tette hozzá a bátyja. – Megváltoztatták a Somogyi Hírlap (→Somogy Megyei Hírlap) nevét, Szabad Somogy lett belőle, úgy emlékszek – mondta Konczek Miki bizonytalanul. – Vagy talán Somogyország? Most Somogyi Néplap a neve.

– Ja. Láttam – húzta el a száját gúnyosan Sanci, a pottyantásban talált feldarabolt újságpapírra utalva. – Na, fiúk, remekül elszórakoztattuk egymást. Most már indulás hazafelé. Józsi, ha nem leszel otthon, mire az öreged megérkezik, kioszt egypár maflást neked.

– Csak ne félts te engem! Jöttök, srácok? – fordult a haverjaihoz Vadász Józsi. – Kösz a meccset, Handó sporttárs. És jó volt, hogy elmesélted ezeket a dolgokat...

– Azt ajánlom, ne nagyon beszéljetez erről otthon, pláne a suliban ne – figyelmeztette a pesti srác. Nekünk pedig azt mondta: – Na, kapjatok fel a bringákra, és irány az alvég. Nekem még el kell intézmem valamit, de megyek utánatok mindjárt.

A Karácsonyi testvérek elindultak, én a vázra magam elé ültettem Bélát, és beletapostam a pedálba. Most viszi vissza az elcsórt lasztit, jutott eszembe, de nem néztem hátra, hogy megbizonyosodjak róla, biciglijét tolván tényleg a szertár felé indult-e el Sanci.

VII.

Másnap kettesben töltöttük a napot Bélával. Lábaikban éreztük a tegnapi meccs okozta fáradságot, így aztán semmi kedvünk sem volt hozzá, hogy focizzunk. A délelőttöt kártyázással és malmozással (→malom játék) töltöttük. A malom még anyám és a nagybátyám gyerekkori játéka volt, erősen megkopott a táblája, néhol már csak sejteni lehetett a vonalakat, de mindössze egyetlen figurája nem volt eredeti. Anyám nagyon jól malmozott, még sohasem sikerült megvernem. Béla ellen többször nyertem, mint ő ellenem, de már nagyon ismertük egymás lerakásait és húzásait. Vártuk Sancit, mert azt ígérte, megtanít bennünket sakkozni. Nem sakkozik mesterfokon, de a sulijuk válogatottjában szokták indítani, amikor iskolák játszanak iskolák ellen. Pár nappal ezelőtt tőlünk kérdezte meg, hallottuk-e esetleg a rádióban, hogyan végzett a magyar sakkcsapat. És föl is sorolta a neveket: Portis, Forintos, Hág, Navarovszki, Földi és Pacsai. Én véletlenül hallottam, hogy a Szovjetunió és Bulgária után mi, magyarok megosztva a 3–5. helyen végeztünk. Sanci megjegyezte: – Hiába, ez a kurva Spaszkij, Szmiszlov meg Nyikityin verhetetlen csapatot alkot. A Tallal (→), aki nem is orosz, hanem zsidó, azok pedig nagyon okosak, ő nyerte tavaly a szovjet bajnokságot. Rigai varázslónak hívják, mert ott született. Még csak 22 éves, de őbelőle világbajnok lesz, lefogadom. Hároméves korában már olvasott, és 15 évesen egyire járt.

Vártuk tájékozott pesti barátunkat, de nem jött.

A 10:9-es győzelmünkről beszélgettünk, hogy milyen jól játszott a pesti fiú, és milyen okosan megszervezte a játékunkat. Na ja, erre is tanítják őket, nem elég csak levenni a labdát, továbbítani, hanem a pályán mozogni is, helyezkedni is tudni kell. És mindenkinek megvan a maga feladatköre. Arról a sok furcsa dologról, amiről Sanci szájából a meccs után a pálya szélén a poros gyepen üldögélve hallottunk, nem szóltunk egy árva szót sem. Én, amióta Sanci először beszélt a szovjet T-34-esekről meg a benzines palackokról, sokat törtem a fejem azon, mi az, amit otthon, de az iskolában is elhallgatnak előlünk. Kádár nem akkor lett az ország vezetője? Meg a szemüveges, öreg Münih (→Münnich Ferenc) és a fiatal Marosán (→ Marosán György), aki borzalmasan ellenszenves alak, láttam a Filmhíradóban, szörnyen ordított és fenyegetően kalimpált a kezével.

Sanci csak másnap keresett fel bennünket. Újból megdicsért a jó játékomért, azt mondta, sokra vihetném, kár, hogy nem Kaposváron lakunk, mert ott az egyik csapatnál biztosan komolyan foglalkoznának velem. – Az már tízévesen meglátszik valakin, hogy alkalmas-e valamilyen sportra, vagy nem – jelentette ki hozzáértőként. – Engem is kábé ennyi idős koromban vitt el apám a Fradiba, mert az a legmagyarabb csapat. Már az első bajnokságban, 1901-ben indult az FTC. Természetesen az első osztályban. Igaz, nem lett első, a BTC lett a bajnok, amit a MUE követett, a Magyar Úszó Egyesület. Jó, mi, úszók?! A Ferencvárosi Torna Club lett a harmadik. De akkor még egészen más volt a foci, mint most. Tudjátok, mikor lett először bajnok a Fradi? Kilencszázháromban. És tudtok mondani nekem egy-két régi Fradi-játékost?

– Slosszer – mondom elsőnek én, mert eszembe jutott, hogy három évvel ezelőtt a 100. magyar-osztrákon az öreg Slózi (→Schlosser Imre), így

mondta a Szepesi, végezte a kezdőrúgást. Akkor még itthon volt Puskás, Kocsis, Czibor. Akik közül csak Puskás volt eredetileg Honvéd-játékos, a másik kettő nem.

– Na! – biztatott Sanci, mint jóindulatú tanító bácsi a kissé lassú észjárású gyereket. – A 100%-os bajnokságot nyert csapatban kik játszottak? Amikor 22 meccsből 22-t megnyertünk? És több mint 100 gólt rúgott a Fradi.

– Sárosi doktor – vágtam ki diadalmasan.

– Ez az, hapsikám! Tudsz te, ha akarsz! – csapott a vállamra Sanci. – Meg Kohut, Toldi és Lázár, „a tanár úr”. ’45 után pedig Henni, Rudas, Lakat, Deák. Közvetlenül a háború után a komcsik majdnem megszüntették a Fradit, később pedig azt mondták, a B-közép (→60 éve is kemény volt a Fradi B-közép) csupa fasisztából, osztályellenségből, huligánból, ellenforradalmárból áll. A főnököknek Rákosiig el kellett menniük, hogy be ne tiltsák a Fradit. Aztán a Kispestből megcsinálták a Honvédot, az MTK-ból Textiles lett, azután Bástya, végül Vörös Lobogó. Te jó ég! Az Újpestet átvette a belügyminisztérium, a Fradi előbb ÉDOSZ, majd pedig Kinizsi lett. És elvitték tőlünk a Kockát és a Púpost, a Kocsist és a Budai II-t – teszi hozzá magyarázólag –, végül Czibor Zolit. Na, majd útközben folytatom – zárta le a mesélést Sanci. – Berci, vágj három szelet kenyeret, hozzátok a nyilaitokat, esetleg a pecabotokat, hogy horgászhasunk! Igaz is, lehet, hogy a bunker bejárata már egy kicsit be van omolva, úgyhogy jó lenne, ha vinnénk ásót meg lapátot.

Meglepődtünk a Sanci által váratlanul kiadott utasításokon, de nem mertünk ellentmondani neki. Meg aztán tényleg kíváncsiak vagyunk arra a bunker-ra, amelyet emlegetett.

– Most tíz múlt, kábé mikor érünk vissza? – kérdezte a vacilláló Béla. – Szólok anyámnak...

– Á, minek? – vetette ellen a pesti fiú. – Másfél-két óra alatt megjárjuk az utat. Nincs messze. Kimegyünk a rétre, át a Rinyán, elmegyünk a Hatvanholdas erdő alatt, és a pusztaréti dűlőben, ahol a szőlőhegy kezdődik, ott voltak a bunkerok, tegnap este a nagyapám pontosan elmagyarázta, merre kell mennünk. Bízátok csak nyugodtam rám magatokat! Én közben tovább mesélek a Fradiról. Nem bánjátok meg, ígérem.

Mit volt mit tenni, engedelmeskedtünk. Én bezártam az ajtókat, miután a kamarából előkerestem egy ásót meg egy lapátot. Béla pecabotja is ott volt nálam, úgyhogy azért sem kellett hazaszaladnia, a lapátot átadtam neki, az ásót én vettem a vállamra, a pecabotokat és a mogyoróágakból hajlított nyilainkat, három-három vesszővel kézben vittük mind a ketten. A kenyeret beletettem egy szatyorba, amit az ásóm végére akasztottam. Én és Béla úgy, ahogy voltunk, szandálban, rövidnadrágban és trikóban mentünk, Sancin vékony, alighanem vászonból készült, zöld hosszúnadrág volt, és rövid ujjú póló. Elindultunk.

– Na, hol is tartottam? – szólalt meg Sanci a réti kapu felé közeledve. – Ja. Olyan csapatot akartak létrehozni, amelyik a válogatott alapja lehet. A Kispestben játszott Rákóczi, Bozsik, Bányaí, Puskás és Babolcsay. Hát beolvasztották a Honvédba, az a Néphadsereg csapata volt. Odavitték Grosicsot, aki 49/50-ben az év játékosa lett, meg a három fradistát, ahogy már mondtam. Onnantól kezdve vagy a Honvéd, vagy a Bástya volt a bajnok. Az MTK-ban,

szóval a Bástyában védett Gellér, ott játszott a Börzsei, Lantos, Kovács I., Hidegkuti, Palotás és a Sándor Csikar. Csupa válogatott játékos. A Fradi nem lehetett első. Nem mondom, az olimpia megnyerése, az angolok ellen a wemb-liben a 6:3, aztán a Népstadionban a 7:1, az csuda klassz volt, azért megérte, hogy volt két marha jó csapatunk. A 7:1-en kint voltam apámmal. Tele volt a stadion. „Nándi, hármat!”, harsogtuk, mert azt vártuk, hogy az Öreg, neki ez a beceneve, ugyanúgy hármat bevág Meriknek, mint Londonban. Amikor kifutott a csapat a második félidőre, már 3:0 volt a javunkra, ezt kiabáltuk: „Hajrá, magyarok, hajrá, magyarok, hatig meg se álljatok!” Hát nem is álltak meg, sőt. Puskás és Kocsis két-két gólt lőtt, Lantos, Hidegkuti és a csepeli Tóth II. egyet-egyet. Fradista nem fért be a csapatba, illetve Kocsis és Czibor tulajdonképpen az volt, eredetileg. Hogyha nem fenyegetőznek előttük azzal, hogy elviszik őket katonának a jugó határra, abban az esetben, ha nem igazolnak le a Honvédhoz, akkor maradtak volna a Ferencvárosnál, illetve ÉDOSZ-nál vagy Kinizsinél, és akkor mi is lehetünk volna elsők. Ha olyan fasza gyerekek, mint a Dalnoki. Mit gondoltok, a Jenő bá' miért csak ötszörös válogatott eddig? Mert nem hagyta el a Fradit, semmi áron nem tudták elvinni. 15 éves kora óta ott játszik, olimpiai bajnok, háromszoros magyar bronzérmes, idén kupagyőztes. Csak a Guszti bácsi (→Sebes Gusztáv), az a vén komcsi nem kedvelte valamiért.

Éreztük már, hogy ma jó meleg lesz. Az ásó nyele pedig egyre inkább nyomta a csupasz, csontos vállamat. Észreveszem, hogy Béla is cserélt, a kapát bal válláról a jobbra tette, ekkor persze a pecabotot és a nyilat át kellett vennie a bal kezébe. Sanci néha zsebre dugott, néha szabadon lóbálózó kézzel jött mellettünk. Ő nem hozott semmit.

– Később hallottam, hogy október 23-án este, amikor az első lövések eldördültek a Rádiónél, a Fradi két jégboksa, a Snek (→Schneck) meg a Kondorosi félreverték a Rókus kápolna (→) harangjait, hogy figyelmeztessék Pest lakosságát a fegyveres összecsapásra. A Rádiót ávósok védtek. De másnap reggel a felkelők elfoglalták. 30-án a Köztársaság téri párházból kifüstölték a benne tartózkodó ávósokat. Valakitől azt hallottam, Jenő bá't nem ott közvetlenül a téren, de a közelben, a Rákóczi úton látták. Egy csoport közepén állt, és lázította a hallgatóságát. Ez szerintem csak rosszindulatú pletyka. Meg hogy autón járta a várost, a kiscigapárt autóján, és beszédeket tartott. Akkor őt is bevarrták volna, nem játszhatna most a Fradiban. De a Czibor Zoli tényleg jól tette, hogy nem jött haza, őt többen látták a 23-a utáni napokban fegyverrel a kézben, ami nagyon súlyos bűn, egy katonatiszt esetében pláne. Ugye, hallottátok, hogy a forradalom alatt a Honvéd kiutazott Bécsbe, mert BEK-mérkőzést kellett játszania az Atlétikó Bilbaóval (→), de az MTK is, mert a Vörös Lobogó visszavette a régi nevét, egy osztrák-belga-német-angol túrára indult. A meccseiket elhalasztották, a bajnokság félbeszakadt. De ami ugyancsak fontos, a Kinizsi Forradalmi Bizottsága kimondta, hogy az egyesület neve ismét Ferencvárosi Torna Club lesz. A színe pedig megint zöld-fehér, ami kezdettől volt, csak '50-ben megváltoztatták piros-fehérré. Cziboron kívül kint maradt a Kocka és Puskás. Időben hazajött, ha jól emlékszek, Bozsik Cucu, Bányai, Rákóczi, Faragó, Budai II, Szusza, Sándor Csikar és, na, ki is? A Tichy, a Machos, a Palicskó el se ment Dél-Amerikába. Á, most nem jut eszembe... Hát persze,

a Fekete Párduc! Bár maradt volna kint inkább! Henni Géza miatta nem lett sokszoros válogatott. Habár Henni nagy szemét volt, őmiatta tört el a Rudas lába, ami soha többé nem jött rendbe. És a Géza jártatta a száját, hogy ő így meg úgy, neki a Fradi a mindene. Aztán mégis leigazolt a Dózsához. A Fradi meg ott maradt jó kapus nélkül. Vissza kellett hívni Csikóst, aki már majdnem negyven volt. Ugye, rádión szokjátok hallgatni a közvetítéseket?

– Ha a Fradi játszik, sose hagyjuk ki – válaszoltam lelkesen.

– Tudjátok, mi lesz igazán klassz? Ha tévén láthatjátok a meccseket.

– Tévén? A tévén látni lehet, mi történik a pályán?

– Hja, a haladást nem lehet megállítani. Nyugat-Németországban és sok más országban már az '54-es vébét is közvetítették. De nálunk még csak a Széchenyi-hegyi adó (→Széchenyi-hegyi adótorony) működik. Tavaly áprilisban közvetítették a Fradi–Honvédot, amelyen sajnos 1:0-ra kikaptunk. Hogy itt mikor lesz közvetítés, az attól függ, hol építenek adótornyot.

Boldogság járt át Sanci szavaitól. Nemcsak halljuk Szepesi György vagy Gulyás Gyula közvetítését, de látjuk is, ami a pályán történik?! Ez aztán tényleg baró! Mintha ott lennénk a Népstadionban.

Azt nem mertem megkérdezni Sancitól, mennyibe kerül egy ilyen készülék, nekünk arra nincs pénzünk, de eszembe jutott, itt az ifjúsági klubban előbb-utóbb csak lesz tévéje a falu fiatalságának.

Most nem egyenesen a Rinyának tartottunk, hanem egy kitaposott ösvény vezetett a réten át, a kertek mellett, ahol sehol egy kis árnyék. Pedig a nap tüzesen sütött le ránk, mint Petőfi János Vitézében a juhászbojtárra. Az izzadság a homlokomról a szemembe folyt. Az ásó fényes nyele nyomta a vállamat. Szótlanul hallgattuk végig Sancit, aki – miután egy átvetett farönkön egyensúlyozva átmertünk a Rinya másik oldalára – folytatná a mesélést.

– Ma jön a fagyis – szólalt meg ekkor Béla, és éreztem a csalódottságot a hangjában.

– Na és? – mordult rá Sanci. – Most az egyszer kihagyod. Úgyis olyan szar fagyaltot árul, hogy ilyenért mi Pesten egy fillért sem adnánk.

Hja, te könnyen beszélsz, de nekünk hetente egyszer adódik alkalmunk, hogy fagyizzunk, mondom magamban. Kutas felől jön a fagyaltos a kis koscsijával, amit egy számár húz, és amikor meghalljuk a csengőszót, szaladunk az ötven fillérért vagy egy forintért, hogy vehessünk egy vagy két gombóccal. Mindig csak kétféle fagyit árul, csokit és vaníliát. Most már, augusztus elején persze rendszeresen megjelenik szekerével a dinnyeárus is. Messziről hozzák a dinnyét, ami nagyon finom. Mifelénk sajnos nem természetnek dinnyét. Mindig közepes nagyságút veszünk. Ha csak én vagyok otthon, szaladok a kikészített 4 forint ötven fillérért. Nagyapám a kútban lehűti, aztán egy nagykéssel felszeleteli, hogy mindenkinek jusson, de én még egyszer annyit meg tudnék enni, mint amennyi jut belőle.

A Rinyán túl a pataktól 50-60 méterre húzódik az erdő, de a gyalogút a patakkal párhuzamosan egyenesen vezetett a messzeségbe egy gazverte lapos területen, ahol nincs egy szál fa, csak cserjések szegélyezik utunkat, tehát továbbra is ki voltunk téve az egyre erősödő napsütésnek. Sanci egyszer csak megállt, és a nadrágja korcából előhúzott valamit, amit eddig nem láthattunk, mivel nem betúrve viselte a pólóját. Egy papírcsákó, amit még otthon hajto-

gatott. A fejére tette. A szemét. Ő persze gondolt rá, hogy valamivel védenie kell a fejét gyaloglás közben. Összenéztünk Bélával.

– Na jó, mi most iszunk egy kortyot, és kicsit megmossuk a pofánkat – mondtam Sancinak, aki követett bennünket. Mire a Rinyához értünk, a gíz-gáz összevissza szurkálta a lábunk szárát, még a lábfejünket is a szandálon keresztül. Ittunk. Két, kissé behajlított tenyeremet egymás mellé szorítom, így több vizet tudok meríteni egyszerre. Lögyböltük magunkra a patak jólesően hűvös vizét. Hány órája jöhetünk?

– Srácok, ha már hoztátok magatokkal a pecabotokat, nem akartok halat fogni? – kérdezte Sanci, miközben nadrágja zsebéből előhúzott egy bicskát. Kihajlította a pengéjét. Jókorá dikics, nem mondom.

– Ti kifogtok pár halacskát, én megpucolom és kibelezem, aztán megsütjük őket. Megkajálunk, pihenünk is kicsit. No, mit szóltok hozzá?

– Itt tilos tüzet rakni, a nagy szárazság miatt... – mondtam volna tovább, de Sanci már nem figyelt rám.

Két ilyen nyámnyila alakot, mint én és a barátom?! Nekem azért nem lenne szabad ennyire pipogynak lennem, hiszen ha csak egy évvel is, de idősebb vagyok. Januárban betöltöttem a tízet.

– Rendben – mondtam nem túl lelkesen, de már legalább nem vagyok teljesen kitikkadva.

Béla intett, hogy ott az ásóm, próbáljak kukacokat kifordítani a földből. A föld még a patak partján is teljesen száraz. Talán valamelyik bokor árnyékában érdemes próbálkoznom. Tíz perc alatt három szép példánnyal mentem vissza hozzájuk.

– Fiúk, ott feljebb alkalmas a víz egy kis fürdésre. Odamegyek és megmártózok – jelentette be Sanci. – Ti addig pecázzatok! Egyáltalán vannak ebben a folyamban halak?

– Akad. Csak kicsik. Keszeg, sügér, törpeharcsa, szélhajtó küsz. A naphal nagyon szép, de szerintem nem érdemes kifogni, ehetetlen. Én legalábbis vissza szoktam dobni.

– Akkor többet kell kiemelnetek – mondta, és elindult a patak folyásának irányában, hogy ne zavarjon bennünket. Míg Béla felrakta a csalit az ő horgára és az enyémre is, én ámulva néztem, ahogy a pesti fiú körülbelül 20 méterre tőlünk levette a nadrágját, és előtűnt a fürdőnadrágja, ami valódi fecske (→Fecske fürdőnadrág). Baloldalt két zsinórral van megkötve, a színe sötét-kék, csak a középén van rajta egy ötcentis fehér csík, és kétoldalt egy sokkal keskenyebb sáv.

Nem tudom, mennyi idő telt el, egyikünk sem hozott magával órát. Ekkora marhák is csak mi lehetünk. A vállamat égette a nap. Béla is csak fészkelődött. Az úszók meg sem mozdultak eddig, szóval nincs kapás. Ítéletnapig itt üldögélhetünk, akkor sem fogunk mi itt ma semmit. Arra rezzentem fel, hogy Sanci közeledik, a hajából és a fürdőnadrágjából csepegett a víz. Vigyorgott, és valamit dúdolt közben: „Zongorával fűtötték a kályhát, / megbaszták a béna nagymamát. / Szása, Szása, a jó kurva anyádat, / add vissza lopott karórát!” Ismerős a dallam, de ezt a mocskos szöveget még nem hallottam soha senkitől.

– De jót pancsiztam, fiúk! – guggolt le mellettünk elégedetten a barátunk. – És ti, csak áztatjátok a madzagot? Mi az, még nem fogtatok semmit? Én pedig

már azt hittem, mindjárt megtöltöm valami finomsággal a feldolgozóüzemet – mondta a hasát simogatva. – Na, amíg megszáradok, addig csak pecázgassatok nyugodtan, de aztán mennünk kell tovább. Mi az, Bélám, te négernek készülsz?

Ilyenkor július végén, augusztus elején már mindketten jó barnák vagyunk. Sanci nem sokkal, de le van maradva tőlünk.

– Tudjátok, milyen klassz nektek, falusiaknak? Itt a természet, füvek, fák, egész erdő, tiszta vízű patakok, friss levegő. Mindenki külön-külön kertészkedik házban. Senki sem zavarja a másikat. Senki sem szól bele a dolgokba. Képzétek, abban a háztömbben, amelyikben mi lakunk, van vagy 70-80 gyerek. Kicsik, nagyok. A csecsemők folyton bömbölnek, a nagyobbak ütik egymást, akkor aztán az egyik rázendít. A szülők egyből ott teremnek, és egymással veszekszenek, hogy zeng belé az egész ház. Ha a frissen festett lépcsőházban a házfelügyelő észrevesz a falon egy sárfoltot, vagy hogy valaki lekaparta a festéket, eldobott egy csikket, kiáll az udvar közepére, és kiereszti a hangját, hogy kollektívan mindenkit lebasszon. Így volt eddig. De mit talált ki Gallóné elvtársnő? Beszartok, ha elmondom. Az öreglány arra a következtetésre jutott: nincsenek rossz gyerekek, csak tudni kell bánni velük. Bizonyára valamelyik szovjet filmből vette ezt a marhaságot. Na meg abból kiindulva, hogy a legnagyobb betyárból lesz a legjobb pandúr, kitalálta, hogy összehívja a környékbeli házak gyerekeit, és versenyt hirdet. A legrendetlenebbek funkciókat kapnak. Például valaki tisztaságfelelős lesz. A legtöbbet verekedőket a jó magaviseletért felelősnek nevezte ki. Megbeszélték a közös házirendet: mindennap 2 és 4 között csend lesz a házakban, az udvarokon egyaránt, hogy ebéd után tudjanak aludni a babucik, az öreg muksók és a vén szatyrok. A különböző felelősök között versenyt hirdetett. Jutalmul csokit és cukorkát tűzött ki. Na, menjek csak haza, majd én rendet csinállok, de olyat! Pár szem szar töltött cukorkáért vagy egy szelet ócska csokiért eladni a függetlenségünket?! Mit képzelsz az a banya? És azok a hülyék, hogy voltak képesek belemenni ebbe? A Stern néni, ő más, pedig zsidó, úgyhogy a férje, aki munkaszolgálatban meghalt, az MTK-nak drukolt. A Bátya moziban jegyzedő, ha marad valahol üres hely, mindig beenged, igaz, csak a Híradó után, de az ki a fenét érdekel. Tavaly egy csomó fát ültettek el az utcánkban, a mi házunk elé is jutott belőlük néhány. Tavasszal már szépen fejlődtek. Stern néni kiment, és egyszer-kétszer a tövüknél meglaizította a földet, hogy a gyökérzetük kapjon levegőt, és meg is öntözte őket. Mivel a mi utcánk nem túl forgalmas, a srácok sokszor ott fociztak az úttesten, és egy-egy eltévedt lövéstől letört néhány gyöngye ág. Stern néni tudta, ki volt a tettes, de nem szidta le, és az apjának sem árulta be. Amikor legközelebb megjelentek a fiúk, és a csapatkapitányok választottak, Margit néni kiállt az utcára, mintha csak a focizókat nézné, és csak állt, csak állt. Aztán az ott lakó felnőtteknek elmondta, hogy ezeknek az apró cserjéknek egyszer majd erős törzsük és szépen fejlett sűrű koronájuk lesz, aminek az árnyékát majd öreg napjaikban élvezni fogják. Úgyhogy a szülők szépen megkérték a gyerekeiket, hogy keressenek egy játszótérrel vagy egy üres telket a közelben, és azontúl ott kergessék a labdát. És nem ígért, nem is adott nekik semmit. Ennyi. Jó mese volt, mi? Na, pajtikáim, az én gatyóm már majdnem teljesen megszáradt. Most szépen felöltözők, és indulunk. Szedjétek össze a cuccaitokat! Itt egyetlen öngyilkos keszeg sincs, úgy veszem észre.

Vállra a kapa és az ásó, nekem már nem is a bőromet, hanem a csontomat nyomta a nyele. Legjobb lett volna a pecákat otthon hagyni. Csak tudnám, a nyilakkal mit kezdünk? Azokat is cipelni kell. Sanci most mögöttünk lépkedett, amikor megfordultam, láttam, hogy fejboronájával a vizes haját fésüli. Csele, a gigerli jutott eszembe, mert A Pál utcai fiúkat már olvastam. Jövőre kötelező lesz, akkor újra elolvasom. Elsőre nagyon szomorú lettem tőle.

Béla is nyugós, látom rajta. De egyszer csak megszólalt:

– Mit énekeltél az előbb, amikor visszafelé jöttél?

– Hogyhogy mit? Hát a Katyusát (→). Mi az, ti nem ismeritek ezt a kedves orosz népdalt? Nem dalolgatta az édes anyucikátok, amikor a bölcsőben ringatott benneteket? Hát ez nem szép dolog. Őrsi órán nem ezt szoktátok énekelni, mi?

– Nálunk nincsenek őrsők.

– Hát akkor kisdobos-foglalkozáson.

– Nálunk olyan sincs.

– Ti nem vagytok kisdobosok?! – tette a felháborodást a pesti fiú. – Hát ezt meg kell mondani Kádár elvtársnak, hogy Belegben nincsenek sem úttörők, sem kisdobosok. Nagyon fog csodálkozni az öreg. És mérges lesz, arra számíhattok. Pláne, ha még KISZ-szervezetet sem alakítottak az itteni öntudatos csajszi meg csávók.

Tudjuk, hogy csak ugrat bennünket megint, de állandóan úgy beszél velünk, mintha buggyantfejük volnánk.

Elröhögte magát.

– Gond egy szál se. Ja, a Katyusának tényleg elég jó a dallama, ezt énekeltek a dicső Vörös Hadsereg katonái, amikor felszabadították a fasiszta elnyomás alól Magyarországot. Én egy kicsit más szöveggel adtam elő, de tudom az eredetét is: „Almafának virágzik a szirma, / Fújja parton a tavaszi szél. / Fűben sétál gyönyörű Katyusa, / Zöld mezőben édes dalra kél.” Ez teljesen ideillik, nem? Hallottátok a negyedik sorát annak, amit dúdoltam? Amelyben Szását, a dicső vöröskatonát felszólítom, hogy adja vissza a lopott karórát. Arról csak tudtok valamit, hogy a ruszlik, amikor ideértek Magyarországra, mindenkitől elszedték az óráját. Dáváj csász! Így mondták. Ezt az is tudja, aki nem tanul orosz, vagy még nem élt akkoriban. És mit olvastam nemrég a Szabad Népből? A szovjetek ebben az évben újabb óraszállítmányokat küldenek nekünk. Nem a régieket adják vissza, azok nyilván túl kedves emlékek nekik, hanem új típusúakat szállítanak le, Pobjeda, Sport meg Moszkva típusúakat. Az NDK-ból is kapunk órákat. Aranyórák behozataláról is tárgyalnak. Ja, és hogy el ne felejtsem, a Katyusa az egy szovjet rakéta-sorozatvető fegyver. Más néven Sztalin-orgona. Így sem ismerős?

Én bólintottam, hogy igen, ezt már hallottam a nagyapámtól.

– Tudjátok, annak nagyon örülök, hogy nemcsak Zorkij, Kijev meg Fed fényképezőgépet lehet kapni nálunk, hanem már Flexaretet meg Weltaflexet is, ami német, meg Werrát, ami cseh gép. Most, hogy a faterom fog kapni egy kis lóvét, tudjátok, ő a vasútnál dolgozik, és 10-én lesz a Vasutasnap (→), a kitüntetés mellé, amit tuti, hogy kap, jár egy kis pénzjutalom. Megegyeztünk, hogy veszünk egy masinát, annak a felét én állom, a másik felét a jutalmából ő adja. Vannak 7000 forintos gépek is, de nekem nagyon jó lesz 1700-ért

egy Flexaret IVa, vagy 1200-ért egy Weltaflex, esetleg 1400-ért egy Werra. Miután innen hazautaztam, elmegyek melózni kicsit, keresek 4-500 forintot, öregapámtól is kapok 200-at, akkor meglesz a gép. Szóval már csak egy-két napot tölthetek itt, azért is forszíroztam, hogy jöjjünk ki, és keressük meg a bunkereket.

De hol vannak már azok a kurva bunkerek? Mióta talpalunk? És meddig megyünk még? – vetődött föl bennem újra a kérdés.

Ekkor az egyik bokorcsoporthból, nyilván a mi lépteink zajától megriadva, felröppent egy madár.

– Elő a nyilakat, sziú testvéreim! Itt a nagy alkalom. Most megmutathatjátok, hogy ha pecázni nem is, de nyállal lőni remekül tudtok.

Megálltunk, óvatosan letettük a kapát és az ásót, kézbe vettük a nyilunkat, felhúztuk, lövésre kész állapotban tartottuk. Sanci felszedett egy száraz föld-darabot, és a bozótba dobta. Ekkor nem egy, legalább három madár, talán fácánok, nem tudtuk megállapítani, röppent föl tőlünk 10-12 méterre. Abban a pillanatban, amikor elengedtem a madzagot, már tisztában voltam vele, hogy rosszul céloztam, és későn. Béla is alighanem ugyanígy járt. Bosszúsan tekintett a testes, tarka és széles szárnyaikkal gyorsan csapdosó madarak után, amelyek fél perc alatt eltűntek a látóterünkéből.

– Fácán! Fácán! Két balfácán! – mutogatott ránk kajánul nevetve Sanci. Nem értékeltük a humorát. – Nem volt mázlitok. Viszont egy-egy vesszőt elposcsékoltatok, de még van kétszer kettő. Megyünk tovább, lesz még lehetőségetek. Egyéként anyu lottózik. Jó volna az is, ha a tárgynyeremény-sorsoláson nyerne valamit. Egy robogót, motorkerékpárt például. De lehet rádiót, rádiót lemezjátszóval és zeneszekrényt. És motorkerékpárt meg varrógépet. Szobabútort, perzsaszőnyeget, zongorát, villanyborotvát, padlókefélt. Ti minek örülnétek a legjobban?

Annak, ha már ott lennének a bunkernél, gondoltam, de nem mondtam ki. Béla is hallgatott. Mi még sohasem lottóztunk, nem is totóztunk, csak tudtunk róla, hogy ilyesmi létezik. Talán tizenkét meccset könnyebb eltalálni, mint kilencvenből öt számot. De anyu úgyse adna erre pénzt, ő, aki fogához veri a garast. Ezt apu szokta mondani róla. A villanyborotvát és a padlókefélt el sem tudom képzelni, hogyan néznek ki.

Gyalogoltunk tovább. A nap már túljutott legmagasabb állásán, tehát dél egész biztosan elmúlt. Éhes vagyok, állapítottam meg.

– Én megeszem a kenyereket – jelentettem ki.

– Én is – csatlakozott hozzám Béla.

Sanci nem kéri a maga részét, mibe fogadjak, reggel jól bezabált otthon. Elővettem nagyanyám szakadozott cekkeréből a két szelet kenyeret. De nem álltunk meg, menés közben rágtuk a falatokat, amik elég nehezen csúsztak le. Oda is kellett mennünk a patakhöz, hogy igyunk pár korty vizet.

– Hol a rossebbe' van az a bunker? – kérdezte nyűgösen fiatalabb társam.

– Nyugi, nyugi – mondta Sanci, és jobbra mutatott. – Ott a szőlők alatt vezet az út, nemsokára elérjük azt a homokfalat, amelyikbe a bunkereket vájták.

Balra már véget ért az erdő, a mellette elterülő nagy, sík mezőn túl látszik a segesdi szőlőhegy. Sosem értettem, miért nevezik így, egy lankás rész, még csak dombnak sem mondanám. Nagypáméknak is ott van szőlőjük,

egypárszor elkísértem nagyanyámat, gyalog mentünk, jó egyórás út volt. Másként nem lehet oda eljutni, csak gyalog. Nagyapám tud biciklizni, ő tehát könnyebben teszi meg az utat, bár ha van még bora a düledező prэшázban, a kormányzás és a pedálozás nehezen megy neki visszafelé jövet. Volt, hogy késő este ért haza, pedig korábban ígérte. Csuromvizes volt a ruhája: alighanem behajtott a Rinyába, mert az út egy helyen a patakon vezet át. A régi fahíd megbírja a szőlőshordókkal megrakott szekeret is, szüretkor mindig arra kell menni és jönni, más út nincs. Én néha felültem a bakra nagyapám mellé, aki egykedvűen hallgatott, nem is kellett biztatni az állatokat, biztosan hazataláltak azok a gazdájuk irányítása nélkül is. Nagyapám mindvégig lazán tartotta a gyeplőt.

– Át kell mennünk a Rinyán? – csodálkozott Béla.

– Miért? Szerinted hogyan tudunk továbbmenni? Én nem tehetek róla, hogy csak ezen az oldalon vezet gyalogút. Hja, ha ti szívesebben mentetek volna a dűlőúton?! Az sem rövidebb szerintem, sőt. És most a mély porban nehezebb lett volna a gyaloglás, nem beszélve arról, hogy ott a közelben nincs víz, nemhogy egy patak, de egy kút sincs. Itt mégiscsak kellemes sétát tettünk, nem? Én jót fürödtem, ti jót pecáztatok...

Újabb bozótos felé közeledtünk, lelassítottunk, óvatosan tettük meg az utolsó lépéseket, nem csaptunk zajt. Még lehet annyi szerencsénk, hogy itt is fészkelnek madarak, amiket kizavarunk a fészkükből. Kapa, ásó a földre, nyilak felhúzva, álltunk lesben, mint az igazi indiánok. Sanci talált egy rögöt, a bozótba hajította. Zörrent a bokor, menekülni igyekvő madarak zaja hallatszott. Én megint elhamarkodtam a lövést, viszont Bélát talán még érintette is a felröppenő kék színben pompázó jószágot, de nem találta el.

– Ez kék fajt lehetett! Méghozzá kakas. Hogy ezek milyen szépek!

– Jó, jó. De egyiket sem találtuk el. És most már csak egy-egy nyilunk van.

– Béla, esküszöm, te eltaláltad. Menj oda és keresd meg a zsákmányodat! Láttad, hol esett le – biztatta Sanci. – Nem olyan sűrű a bozót, biztosan megtalálsz.

És az én malé barátom az ellenkező oldalon bebújt a bokrok közé. A sziszegését, a feljajdulásait, majd a szitkozódását hallottuk. Nem sokkal később előbújt, amikor visszaért hozzánk, láttuk, hogy a szúrós ágak alaposan végigszántották mindkét csupasz karját és lábszárát.

– Ne ess kétségbe, nem halsz meg, nem vérzel el – nyugtatgatta Sanci, aki nek a szemében gonosz fényt láttam, nem először, megvillanni. – A szőlőkben vannak gyümölcsfák, ott megtömjük a bendőnket.

A Rinyán egy kivágott fa törzsén egyensúlyozva mentünk át. Szerencsére egyikünk sem csúszott meg, nem pottyantunk a vízbe, bár az se lett volna most olyan nagy baj. Az agyam már megfőtt, úgy éreztem. Sanci bement az első parcellába, ahol gyümölcsfák kínálják termésüket: barack, szilva, körte. Válogatott, ha a leszedett gyümölcs mégsem tetszett neki, elhajította. Természetesen mi is szedtünk, és amit leszedtünk, azt megettük. Béla gyomra már akkor korgott, amikor a vízparton üldögéltünk, a kenyérrel, úgy látszik, nem lakott jól, tömi magába az érett kajszit, az éretlen szilvát, amitől elfintorodik. Szólnom kellene neki, hogy ne tegye ezt, az éretlen gyümölcs megárthat, de fáradt és kedveszegett vagyok.

Miután Sanci eleget evett, kivezetett bennünket a szőlőből, és most a parcellák alatt úttalan úton igyekeztünk előre. Az ásót húztam magam után, nem akartam, hogy a végére véresre dörzsölje a vállamat. Igaz, így meg mindenféle gízgazba beleakadt, ami lassította a haladásomat. Sanci frissen és energikusan lépkedett előttünk öt-hat lépéssel egyenletes tempóban. Egyszer csak balra fordult, és intett, hogy kövessük. A megművelt földtől kellő távolságban húzódó csalitosban tűnt el, sziszegett, mert nem vette észre, hogy magas csalánosba ment bele, a kezét csípte meg a csalán, de csörtetett tovább rendületlenül. A nem túl széles, fás, bokros zöld sávból kiérve egy gyepes részre értünk. Itt a szőlőhegy oldalában part van, nem túl magas, úgyhogy könnyen le tudtunk ugrani. Aztán ahogy mentünk tovább, a perem egyre magasabban folytatódott, itt már leugrani is nehéz volna, nemhogy felkapaszkodni. Igen ám, de – úgy számoltam – e kora délutáni órában megint teljes melegét ontja ránk a nap, itt újból semmi sem véd tőle. Izzadva, már-már reménytelenül haladtunk tovább.

– Te aztán jól átvértél bennünket – mondta a barátom a pesti fiúnak.

Nekem már beszélni sem volt kedvem. Azzal biztattam magamat, ez a part tényleg alkalmasnak tűnik ahhoz, hogy itt katonák remek bunkereket építsenek maguknak. Sanci már úgy vizsgálta a terepet, mint aki a kis, kimeredő ágak, a nagyra nőtt gyomok között rögtön megpillantja a beígért bunkert, egy csodálatosan kiépített, szobányi mélyedést a földben, mely sima, meredek falat alkot. Egy helyütt megállt, diadalmasan felkiáltott:

– Nézzétek csak! Itt mintha elkezdtek volna csinálni valamit, aztán abba hagyták, mert nem jó helyen lett volna a bunker. – Megfordult, és Segesd (→) irányába nézett. A falu temploma idelátszik, de a fák között a házakat nem láthatjuk tisztán. – Valahonnan onnan támadtak a ruszók. És itt a bunkerek előtt magas földhányás vezetett hosszan. Amögött pedig nyilvánvalóan futóárok volt. Csak hát azóta azt betemették, a földet elhordták, amikor ezt a mezőt elkezdték szántani – magyarázta teljes komolysággal.

Nem így képzeltem. Dehát még sehol a bunker.

Sanci ment tovább. Lemaradva követtük. Körülbelül ötven méterrel odább újra megállt, és a homokfalra mutatott.

– Na, ehhez mit szóltok? – bökött rá egy szabálytalan mélyedésre, mikor utolértük. Itt valamilyen nagy állatnak lehet a bejárata? Nem, nem, az lehetetlen. Ezt tényleg emberkéz alkotta. Csak a bejárat nagyrészt be van omolva.

– Ásóra, kapára, parasztok! – adta ki Sanci tréfásan a parancsot, és nézte, ahogy Béla a kapával nagy vágásokat próbál tenni, de az agyagos föld nehéz, és barátom a jókora, nyilván többórás gyaloglás után már erőtlenebb, mint különben, erősen küszködött a feladattal. Én belemélyesztettem az ásómat a sárgásbarna talajba, és a kiemelt földet oldalra hajítottam. Fél óra is eltelhetett már, de alig jutottunk előbbre. Most mi, két hülye, ásunk itt egy jókora lyukat, talán teljesen feleslegesen, vagy tényleg volt itt valamikor egy bunker? És ha volt, mit találunk benne, miután szabaddá tettük a bejáratot? Holttesteket, csontvázakat? És tönkrement fegyvereket? Vagy egy komplettül berendezett menedékhelyet tűzhellyel, ágyakkal, asztallal, székekkel, és ami még kellett akkor a katonáknak? Egyre bizonytalanabb voltam benne, hogy akarom-e

én mindezt látni. De Sanci csak integetett a kezével, és biztatott bennünket. A hátamon már csorgott a veríték, a homlokomról pedig a szemembe folyt pár csepp. Meg kellett állnom, hogy letöröljem kipirult arcomról a nedvességet. Béla lihegve dolgozott. Mikor vágja oda a kapát, futott át a kérdés az agyamon. Nekem is azt kellene tennem az ásómmal!

Ebben a pillanatban megszólalt Sanci:

– Srácok, lehet, hogy nem a legjobb helyen ásunk. Mit szólnátok, ha elmennék előre, hogy megnézzem, nincs-e valahol egy olyan hely, ahol könnyebben be tudunk jutni.

Dehogyan tiltakoztunk. Egy szót sem szóltunk, csupán bólintottunk, mintha mindjárt le akarna esni a fejünk. Ám amikor Sanci eltűnt előlünk a kanyarban, mind a ketten megálltunk, letettük a szerszámokat. Egyértelmű, lazálni fogunk, amíg a pesti fiú visszaér. Várakozunk. Hová tudnánk húzódni, ahol nem ér bennünket ennyire hevesen a nap melege? A part magas. Oda képtelenség felmászni. Hát erre ráfáztunk, ami itt hülyén hangzik, ebben a rohadt hőségben. Ilyen meleg talán még nem volt ezen a nyáron, mint ma.

Egyikünk sem szólt egy szót sem. De ki tudtuk találni egymás gondolatát: hagytuk magunkat átverni ebben a gatyarohasztó melegben.

Várakoztunk. Sanci sehol. Mi az, nem talál vissza? Eltévedt? Kis idő múlva elkezdtünk kiabálni:

– Sanci! Sanci! – felváltva próbálkoztunk. – Merre vagy? Hová mentél?! Gyere vissza! Itt vagyunk! Hé! Hahó!

Majdnem berekedtünk, annyit ordítottunk.

Egyszerre döntöttünk. Béla is felvette a fegyverét, amivel kudarcot vallott, a maradék egy szál vesszőt, miközben a kapát a vállára vette, felszisszent. Abba az irányba indultunk, amerre Sanci ment el. A meredek homokpart csak nem akart eltűnni. Kitartóan mentünk tovább, nincs mese, meg kell kerülnünk az egész dombot, amelyen a szőlős- és gyümölcsöskertek terülnek el. Legalább egyórás gyaloglás után olyan helyre értünk, ahol a part már olyan alacsony, hogy fel tudtam húzni magam egy kiálló gyökér segítségével. Lenyúltam, hogy segítsék Bélának feljutni. Itt már nincsenek szőlőtáblák, pusztá mezőség terült el előttünk. Gyalogút, ösvény sehol. Amerre ellátunk, sík a vidék, csak jobbra nézve kezdődik az a lanka, amelyen a szőlőskertek nyúlnak el, nincsenek egymástól elválasztva se sövénnel, se dróttal, mindenki tudja, meddig tart az ő birtoka, hol kezdődik a szomszédé. Egymás gyümölcsfáit sem dézsmálják meg. De a szőlők között nem vezet út. Jókorát kell kerülnünk. Elindultunk, de pár lépés után Béla a távolba mutatott, ahol nincs semmi, csak egy kis, furcsa dombocska, rajta egy-két magányos fa, és nagyjából a kiemelkedés közepén egy facsoport. Ez a halmocska hogyan került ide?

– Te tudod, mi az?

– Fogalmam sincs. Sosem jártam erre – felelte elcsigázott, csalódott és kissé dühös barátom.

– Odamegyünk?

Bélának is édes mindegy már, hogy mennyit gyalogolunk még, elindultunk hát különleges felfedezésünk irányába.

Ahogy közelebb értünk, megláttuk, hogy mögötte kocsiút vezet kelet-nyugati irányban, tehát ha jobbra indulunk el rajta, a faluba kell hogy érjünk.

Ettől egy kicsit erőre kaptunk. Ha ma nem kaptam napszúrást, akkor marha mázlista vagyok, gondoltam. Majd megfordítottam a szavakat: mázlista marha vagyok. Ez stimmel igazán.

Ekkor hirtelen eszembe jutott valami. Apámtól hallottam nyilván, aki az egész megyét jól ismeri, hiszen nem bent ül az irodájában egész nap, hanem járja a falvakat, valamiféle ellenőr, de most kezdte az egyetemét, az agrártudományit Keszthelyen, és ha végez, mérnök lesz belőle, hogy a szomszéd járásban van egy falu, Somogyzsitfa (→), azt hiszem, ott, ahol egyébként egy kastély is van, szóval ott a középkorban egy földvár állt. Öröm járt át, felfedeztünk egy földvárat. A második gondolatom: Sanci, eriggyél te a bunkeroddal a jó bűdös fenébe! Jól megszívattál bennünket, de arra nem gondolhattál, hogy éppen az átveréssel juttatsz el bennünket egy olyan helyre, ahol végső soron valódi kincset találunk. Mert ez tényleg egy földvár maradványa. Ez óriási dolog. Itt valaha, a középkorban talán, 2-3 méter magas falak álltak, és ugye, ha földvárnak hívták is, a földanyagot kövekkel töltötték fel, és fából ácsolt, eszembe jut a megfelelő szó, palánkok alkották az erődítmény falát. Jövőre törit is fogok tanulni. Akkor megkérdem a tanár bácsitól, mikor épült ez a földvár, egyáltalán mit tud róla, és mit lehet kezdeni vele. És ha történész leszek, pontosabban történész és futballista, akkor majd eljövök ide, és alaposan megvizsgálom az egészet. Fölmentünk az emelkedőn, amely négy-öt méter széles lehet, és körbefut egy nem túl nagy területen. Elindultunk, hogy körbejárjuk, bármennyire fáradtak voltunk, hajtott bennünket a kíváncsiság. Itt-ott még kocka alakú köveket találtunk, amelyek persze az évszázadok alatt belesüppedtek a földbe, már csak félig-meddig állnak ki a talajból. Nem tudom, mekkora lehet az egész, és mennyi idő alatt tesszük meg az utat. Jól látható, hogy beljebb egy szabályos mélyedés van, nem gödör, hanem emberi kéz alkotta meder. Mi most a védőfalon járunk, amely jóval alacsonyabb, mint akár csak száz, kétszáz éve. Ha a kinti részre nézek, akkor itt-ott világosan látszik, hogy körben árok futott valaha.

Ahhoz nem volt már erőnk, hogy itt is elkezdjünk ásni és kapálni, hátha előkerül valami régi dolog, amivel eldicsekedhetnénk odahaza. És főleg a Sanci orra alá dugnánk: Nézd meg, te, pesti jampec, ki akartál babrálni velünk, hát ez lett az eredménye, hogy hülyére vettél bennünket.

Elégedetten néztünk körbe mindketten.

Aztán leszaladtunk a földsáncon, és a kocsúton elindultunk hazafelé.

Fáradtan, koszosan és éhesen érkeztünk meg. Besettenkedtünk az udvarunkba, a helyére tettem a kapát és az ásót, a két maradék nyílveesszőt és a nyilainkat elrejtettem a búvóhelyemen. Béla hazament, én nagyanyám elé álltam.

– Hol kódorogtál ilyen sokáig, kisfiam? Mit csináltatok? A Bélával rosszalkodtatok valahol, ugye? A boltba nem mentél el, pedig megkértelek, hogy hozzá két üveg szódát. Most mit fog szólni nagyapád, amikor hazaér?! Ejnye, ejnye, édes fiam! Hát ennyire nem lehet megbízni benned?

Meg sem szólalok. Maminak már tegnap megígértem, hogy hozok a boltból szódát, mert már csak az egyik üvegben volt egy kevés. A bolt itt úgy van nyitva, hogy reggel hatkor kinyit a Májer boltos és a felesége, tizenegykor bezárnak, majd háromkor újra kinyitnak, és 6-ig lehet venni náluk mindent, ami kell. Közben hallottam, hogy Béla az apjától megkapta az első pofont. Vagy

ez már a második? Sajnálom nagyapámat, hogy ma nem ihat fröccsöt. Bár tisztán is megissza azt a lórét, amit a segesdi szőlőhegyen termett nohából és otellóból (→ direkt termő szőlőfajták) présel ki és erjeszt a nyárikonyha alatti pincében. Én nagyon szeretem a szüretet, ilyenkor a felnőttek mindig jókedvűek, tréfálkoznak, vicceket mondanak egymásnak, amiből én egy szót sem értek. Ha Lajos bácsi, a szomszéd jön segíteni, mindig magával hozza a fiát. Akit most éppen fölpofoz, mert elkujtorgott, anélkül hogy szólt volna az anyjának, Rozika néninek.

Háromnegyed hat volt, amikor hazaértünk. A bicigli nagyapámnál, gyalog negyedóra alatt aligha érek oda a boltba. Kicsit szégyelltem magamat.

VIII.

Másnap reggel hiába vártam a barátomat. Amikor tíz óra tájban átmentem hozzájuk, Bélát ágyban találtam. Olyan zöld volt az arca, mint egy szilva, amelyik messze még az éréstől. Megtudtam, alig aludt: egész éjszaka hányt és fosott. A sok félig érett gyümölcstől. Furdal a lelkiismeret, szólnom kellett volna neki, hogy még érett szilvából és barackból meg körtéből sem szabad annyit enni, mint amennyit rövid idő alatt magába tömött tegnap. Próbáltam felvidítani, vicceket meséltem neki:

– A kisfiút az anyukája az iskola kapujában várja az első tanítási napon.
– Na, mit tanultatok, kérdi tőle. – Képzeld, mama, megtanultam írni, feleli a kisfiú büszkén. – Igen? Egyetlen nap alatt? És mit írtál? – Azt nem tudom, olvasni még nem tanultam meg.

Béla szája elhúzódott, de hang nem jött ki belőle. Én ennek ellenére folytattam:

– Apa, hoztam egy ötöst! – Miből kisfiam? – Két kettesből meg egy egyesből.

Ezen már én sem nevettem, ez tényleg ócska vicc. Na még egy utolsó próbálkozás, elvégre a suliban én vagyok a viccfelelős:

– Pistike, hol töltötted a téli szünetet? – Három napot fenn a hegyekben, sítáborban. – És a többit? – Gipszben.

Na, Béla haver ettől sem lett jobban. Kezelés befejezve.

– Most elmegyek, nem baj? Délben majd átnézek.

Megviselt barátom megadóan intett.

Hazamentem, és bebújtam a rejtekhelyemre, hogy olvassak. Alig kezdtem el, kint léptek zaját, majd kaparászást hallottam. Sanci dugta be a fejét.

– Helló, Berci! Hogy vagy? Hogyhogy egyedül? Béla barátod *hun* van?

– Szia. Jól vagyok. Olvasok, mint látod. Bélát nem engedte át az anyja, mert tegnap nem szólt neki, hogy eljön velünk kirándulni – válaszoltam, és úgy tettem, mintha előző nap tényleg semmi kellemetlenség nem ért volna bennünket.

– Figyelj! Vadászék szeretnének egy visszavágót. Ugye, jössz? Szedj össze pár gyereket, jöhetnek a Lakatosok is, ha már Bélát büntiben tartja a muterja. Fél óra múlva kezdünk a katolikus templom mellett. Miért nem mondtátok, hogy ott van egy remek kis terület? Nem füves, illetve csak itt-ott van némi

gaz, de nem porzik úgy, mint a kocsíút. És nem olyan nagy, mint a foci-pálya fele.

– Kopj le! – mordultam rá.

– Számítok rád! – azzal elment. Én persze soha ki nem hagynék egy meccs-et, pláne ha Vadászékat kalapálnánk el megint. S együtt játszhatok egy olyan sráccal, aki a Fradi serdülőben focizik, de most adtam a sértettet. Aztán némi gondolkodás után mégis másképpen döntöttem. Nehogy azt higgye ez a Frankó Jankó, hogy sokáig élvezheti, ahogyan tegnap kibabrált velem és szegény Bélával. Úgy teszek, mintha nem történt volna semmi az előző napon, de nem Vadász Józsiéknak vágok vissza, hanem neki.

Szerencsémre a két Karácsonyinak volt kedve jönni, szóltam az egyik purdénak, hogy szaladjon be a Pásztorházba, és nézze meg, a Lakatos Jóska meg az öccse, vagy a rokona, itthon van-e. Ha igen, jöjjenek ki. Csak a nálam is soványabb, csont meg bőr Jóska jött. Életemben egyszer jártam ebben a hatalmas épületben. Vagy két-három cigány család lakik benne, de nem ám külön-külön, hanem egyetlen bazi nagy szobában. Nem is szoba az, egy nagy terem, vagy inkább hodály, ami tele van fekhelyekkel, de azok többnyire nem ágyak, hanem a döngölt padlóra fektetett szalmazsákok. Arra emlékszek még, hogy tűzhely és egy-két szekrény is volt benne. A férfiak dolgoznak, pásztorok, innen kapta a ház a nevét, disznókat, marhákat őriznek, szóval kanászok és csordások. Az asszonyok a sok rajkóra vigyáznak, meg főznek, néha jönnek és kéregetnek. Minden családban van egy nagyobb, egy kisebb, egy még kisebb gyerek, és egy, amelyik még az anyja mellén lóg vagy az anyja hasában van. Én akkor láttam először női mellet, amikor egyszer bementem hozzájuk valamiért. A Julis vagy a Böske, ki tudja megkülönböztetni őket, mindegyik fiatal, szép szemű és nagyszájú teremtes, éppen csecsemőt szoptatott. Alig mertem odanézni. Tavaly nyáron valamelyik este pedig gyönyörű dalolást hallottam a Pásztorház felől. Ők nem muzsikus cigányok, bár hallottam hegedülni egyiküket, de akkor zenekíséret nélkül egy nő, hangja után ítélve lány énekelt. Nem tudom, mivel voltam elfoglalva éppen, de amikor meghallottam, egyszerűen megálltam, és beleborzongtam a tiszta énekhangba, az ismeretlen dallamba. Soha azóta nem csendült fel az a szép ének. Pedig milyen szívesen meghallgattam volna újra.

Odaértünk a katolikus templom melletti kis tisztásra, amelyen tényleg remekül lehet focizni, de éppen hogy a Vadászék játszanak ott rendszeresen, minket, alvégieket soha nem engednek oda. Ja, ami a lényeg: Sanci arra kért, hogy hozzam magammal a lasztimat, nincs másik labda, azzal kell játszanunk. Odagurítottam a tavalyi búcsúban vett pöttyös labdát a ránk várakozó csoporthoz. Most egyenlően voltunk, öten öt ellen. Vadász és Heczer cigarettázott. De csak olyan kocabagós módjára füstöltek, szóval nem tüdőzték le.

Sanci maga köré gyűjtötte csapattársait, és kiadta az utasítást, kinek mi a feladata. Én most nem középcsatár lettem, hanem védő. Pont erre vártam.

Elkezdődött a meccs. Sanci gyorsan rúgott két gólt, én Karácsonyi Gergővel kivédekeztem egy ellentámadást, így aztán mindenki azt hitte, ugyanúgy végződik ez az összecsapás, mint az első: megint mi győzünk.

Csak hogy a következő támadásnál akkora luftot rúgtam, amekkorát csak tudtam, amiből az ellenfél gólt szerzett. Még Sanci nyugtatgatott, semmi baj, gyerünk tovább, várja a jó labdákat, majd ő rugdossa a gólokat.

– Tudod, mit szokott Puskás mondani a védőknek? Semmi majré, gyerekek, nem baj, ha gólt kaptunk, mi mindig eggyel többet rúgunk, mint ők.

Csakhogy a következő két támadásunk elakadt, és én egyedül álltam Vadász Józsival szemben. Hallom Sanci kétségbeesett kiáltását:

– Vigyázz!... Figyelj jobban!... Csak ügyesen!

Józsi csinált egy csejt, én direkt az ellenkező irányba mozdultam: gól. 2:2. Bocsánatkérően intettem előre: legközelebb nem játszanak át. De mintha Sanci sem volna a legjobb formában, újra és újra leszerelték. Az ellenfél következő támadása nem végződött góllal, előreadással Sanci megindult, és begurította a labdát a kapuba. Úgy örült, mint még soha. 3:2-re mi vezetünk. Mire felocsúdnánk, már fordult a kocka, három gólt kaptunk zsinórban. De Sanci most sem esett kétségbe, fordíthatunk még, intett felém. De én újabb hibákat követtem el. 7:3-ra elhúzott az ellenfél. Sanci arcán csalódást láttam. Intett, cseréljünk helyet. Hátrajött, én pedig előrehúzódtam. Mostantól az én feladatom a góllövés. Csakhogy egy perccel később olyan ügyetlenül vettem át egy nagyon jó passzt, hogy az üres kapuba nem találtam be. Kicsit kiegyenlítettebbé vált a játék, feljöttünk 7:5-re. Aztán bekaptuk a nyolcadikat. Sanci ekkor már mérgelődött, kiabált, veszekedett velünk. Ilyennek még nem láttam soha. A Fradi profijára rá sem lehetett ismerni. Amikor a következő helyzetet is elügyetlenkedtem, előrerohant mellém, megállt velem szemben, vörös volt a feje a dühtől.

– Mi az istent csinálsz te itt? Ilyen helyzetekből az előző meccsen simán gólt rúgtál!

– Ne haragudj, kicsit talán fáradtabb vagyok, mint a múltkor.

– Fáradt? – kiáltotta. Éreztem, most azt akarja megkérdezni: mitől. De ezt a kérdést nekem ebben a pillanatban nem tehette fel. Legyintett, és visszament a helyére.

– Hajtsatok egy kicsit, srácok! – mondta, ahogy elballagott Lakatos Józsi mellett. A srác alig tudott válaszolni a meglepetéstől: a pesti fiú, a Fradi kölyöcsapatának játékosa szóba állt vele.

Sanci hősiesen védekezett, az ellenfél sokáig hiába próbálkozott a góllövéssel. Aztán nekem csak sikerült berúgni a hatodikat. De Sanci egyedül nem bírt Vadászékkal. Sakkmatt helyzetbe hozták: bekaptuk a kilencediket. Ebből vereség lesz, láttam a többiek arcán. Csakhogy a pesti fiú nem akart ebbe belenyugodni. Én átadtam a tiszta helyzetbe került Gergőnek a labdát, aki okos gólt lőtt. Rohant vissza Sancihoz, várta tőle a gratulációt, de ő elhessegette. Gyerünk, gyerünk, nem szabad kikapnunk, ez volt az arcára írva. Úgy védekezett a kisebbik Karácsonyival együtt, mint egy sebzett oroszlán. Nem kaptunk gólt, és akkor újból hozzám került a labda. A kapu elé cseleztem magam, és mint aki nagy gólt akar rúgni, spiccel belebikáztam a labdába, ami vagy egy méterrel elkerülte a kaput. Sanci dühödten rohant megint előre, és elkapott a vállamnál fogva:

– Ezt meg hogy voltál képes így elkúrni? – rázott meg. Aztán a legnagyobb meglepetésemre kiszaladt a pályáról, hogy megkeresse és visszahozza a labdát, ami egy dudvával borított részen állt meg valahol. Amikor meglátta, nem vette fel, hanem belerúgott. Nem felénk rúgta, hanem elfele. A labda, az én labdám a nem messze húzódó drótkerítésnek vágódott. Akkor Sanci utána-

ment és felvette, majd megindult vele hozzánk. Megállt előttem, és a földre dobta a lasztit. Rögtön láttam, hogy nagy baj történt. A rendes focilabdát utánzó gumilabda be volt horpadva. Kilyukadt. Biztosan a kerítésen volt egy kiálló drótdarab, attól lyukadt ki.

– Nesze! – mondta Sanci, és elindult az utca irányába. – Vége a meccsnek, hacsak nincs tartalék labdátok. Gratulálok a győzelemhez! – kiáltotta Vadászéknek. – Nektek meg a vereséghez! – vágta felénk dühödten.

Ekkor kapcsoltam. Mi a fenének rúgott bele a labdába, amikor megtalálta, ahelyett, hogy felvette volna? Szándékosan rúgta neki a kerítésnek. Bosszúból. Ahogy én akarattal hagytam ki a helyzeteimet, illetve szedtem be a gólokat.

– Sanci! Várjál csak! – kiáltottam utána. Felkaptam a behorpadt labdát, és rohantam utána. Amikor utolértem, szembefordult velem.

– Ezt miért csináltad? – emeltem fel mellmagasságba a lyukas labdát.

– Neked meg mi bajod van?

– Miért lyukasztottad ki a labdámat? Az egyetlen labdámat.

– Nem én lyukasztottam ki. Attól lyukadt ki, hogy nekicsapódott annak a vacak kerítésnek.

– Mert szántszándékkal nekirúgtad.

– Én? Csak pipa voltam kicsit. Arról nem tehetek, hogy beleakadt valami-be, amitől kipukkadt. Az ilyen szar gumilabdák könnyen kilyukadnak. Miért nem vetettél magadnak rendes bőrlasztit? Most legalább eljött az ideje, hogy legyen egy rendes labdád.

– Állítsd le magad!

Nem tudom, melyikünk ütött először.

– Olyat kapsz, hogy felcsavarodsz az első szilvafára!

– Nyugodtan megverhetsz, de te is megkapod a magadét!

Három évvel idősebb volt nálam, és sokkal erősebb. Néhányszor eltaláltam, de én jóval több ütést kaptam tőle. Vértől orral mentem haza. Otthon kénytelen voltam elmondani, mi történt. Nagyapám megint be volt rúgva, ezért csak annyit mondott:

– Holnap elkapom azt a pesti csibészt. Vagy inkább elmondom Handó komámnak, hogy vigyázzon jobban az unokájára.

Másnap este, miután végzett az állatok itatásával és ki is ganyézott, átöltözött és elindult Sanciékhoz. Nagyanyám gyanakodón nézett utána.

Még meghallgattam a híreket, a meteorológiai jelentésben azt mondták, ma, augusztus 3-án volt eddig a legmelegebb, Szegeden például 36 fokot mértek.

Nekem nem volt kedvem megvárni az öreget, aki persze sokáig elmaradt. Megmosakodtam a nagy pléhlavóban, aztán lefeküdtem. Jóval elmúlt már tíz óra, amikor nagyapám hazaért. Arra rezzentem fel, hogy nagyanyám fojtott hangon veszekszik vele. Az ajtóhoz osontam, de a villanyt nem kapcsoltam fel. Hát az öreg Handó persze megkínálta egy kis papramorgóval, aztán megkínálta a jó kis vörösborából. Beszélgettek, iszogattak. Elszaladt az idő. Csak annyit értettem, hogy a nagyapja ma este hazazavarta Sancit, holnap Somogyszobon (→Somogyszob) felteszi a gyorsvonatra, megmondta neki, elege van a csibészségéből. Tegnapelőtt kiment az öreg a földjére, Sanci feltette a nagyapja biciglijét a szekérre, azt mondta neki, ő azzal fog hazajönni.

Mikor már otthon voltak, csak akkor vette észre az öreg, hogy az unokája kint felejtette a kerékpárt a mezőn. Majd holnap visszahozza, ígérte. Ha addig el nem lopja valaki, mérgelődött Sándor bácsi. Menj vissza az anyádhoz, mondta akkor Sancinak, ahhoz, aki elfelejtett megnevelni. Feszülten figyeltem, de nagyapám nem ejtette tisztán a szavakat, nem mindent értettem abból, amit mondott. De arra emlékszek: Meglátod, János, ezek újra jönnek, hogy beléptessenek a téeszcsébe. De basszák meg a kurva annyukat ezek a rohadt komonisták, én nem lépek be! Én nem lépek be soha többé. Egyedül vagyok, a feleségem két éve meghaát, lassan hatfan leszek, a fiamat tíz éve nem láttam, a miatt a kispesti ribanc miatt, erre idekütték nekem ezt a himpellért, akivel nem bírok. Ma a jó kis bicskámat nem taláтам. Biztos ő vitte ee. És folyton csak jár a szája, mint a kacsza segge. Hát csak jöjjenek, felmegyek a pallásra, és csak a hóttestemet hozhatták le. Akkor próbájják meg aláíratni velem a belépési nyilatkozatukat.

– Feküdj le, János! Mosdjál meg és feküdj le! – mondta neki szelíden nagyanyám. Én visszalopakodtam az ágyamhoz, bebújtam a helyemre, és a fülemig magamra húztam a könnyű takarót. Az ujjaimmal éreztem, hogy Sanci alaposan fültövön vágott, és fájó orrom kicsit megdagadt. Szóval nem is ferencvárosi, hanem kispesti, kispesti srác, ez volt az utolsó gondolatom elalvás előtt.

Később nagyanyámtól megtudtam: Sándor bácsi és Julis néni kinézett a fiuknak egy falubeli lányt, csakhogy a Sanyi gyerek beleszeretett egy pesti lányba, és el is vette feleségül. És megmondta a szüleinek, hogy ő nem jön haza a földet túrni. Akkor mi lesz azzal a 15 hold földdel, amit neked kapartunk össze a két kezünkkel, kérdezte tőle az öreg. Lépjen be a téeszbe, mondta neki a fia. Sándor bácsi ekkor vasvillát ragadott, és azzal kergette ki a fiát az udvarról. Azóta nem találkoztak. Az unokáját, a legifjabb Sándort, a mi Handa-banda-Handó Sanci barátunkat sok év után most látta újból.

IX.

Sanci tényleg elutazott másnap. Nyilván gyorsvonattal, és mivel apja a vasútnál dolgozik, szabadjeggyel. És soha többé nem láttam. A verekedésen hamar túltettem magam, ütéseinek a nyomai viszonylag hamar eltűntek az arcomról. A többiek is láttam, hogy kicsit hiányzik nekik a nagydumájú pesti srác.

Aztán pár nap múlva, augusztus közepén a szüleim közölték velem, hogy vettek egy házat Kaposváron, a Donner városrészben. Egy családi házat. És hamarosan költözzünk. Szeptemberben már ott kezdem az ötödik osztályt.

„Fájt a szívem. Tudtam, az őszi, téli, tavaszi szünet minden percét itt fogom tölteni a nagyszüleimnél, nem beszélve a vakációk hónapjairól, de hogy a tervezett színielőadásból kimaradok, azaz nem fogok karácsonykor fellépni a Kultúrház színpadán, amibe úgy beleéltem magam, ez határtalan szomorúsággal töltött el. Nagyanyám már a kardot is megszerezte! Van egy valódi kardom, igaz, nehezen tudom a derekamra kötni, pláne kihúzni a hüvelyéből, ezt valaha egy minden bizonnyal daliás fiatalember viselte, én pedig még tizenegy esztendősem leszek az előadás idején, s noha elsőtől negyedikig a maga-

sabb srácok közé tartoztam az osztályban, a fegyvert nem az én méretemre szabták. Már a legelső próbára sem megyek el, ez elkésérített.

Nem sokszor jártam addig a városban, ugyancsak ünneplőbe öltözött, rám sötétkék öltönyt parancsoló szüleim egyszer-kétszer magukkal vittek, de este volt már, mire majd egy órásutazás után a vonatról leszálltunk, és mentünk egyenesen a színházba, ami ott áll az állomással szemben egy nagy park sarkában, előtte egy tekintélyes első világháborús szoborral, amelyen egy mezítelen, izmos férfi hősiesen küzd egy dühös oroszlánnaal. Kizárólag zenés darabokat néztünk meg. A János Vitéz volt a kedvencem, abban is az óriások nyűgöztek le teljesen, a többi előadás, mint megtudtam, operettek, nem kötött le különösebben, de a színház világa egyszer s mindenkorra elvarázsolt. És most a János Vitézben való szereplésről, amire annyira vágytam, egyszer s mindenkorra le kell mondanom.” (→Cs. A.: Gyerekkor a másfeledik hatványon. Kézirat.)

Péntek este hazajött a nagybátyám, akinek a katonai szolgálatból még egy éve hátravan. Emlékeztem rá, hogy mit mondott a pesti srác, ő szabadságharcos akar lenni, nem a Néphadsereg katonája. Ekkor fogalmaztam meg, hogy én sem akarok bevonulni, partizán szeretnék lenni, bár ahogy a filmekben láttam, az talán még veszélyesebb, de izgalmasabb, mint a katonáskodás. Jani bátyám hozott magával egy friss Képes Sportot, elkértem tőle, és kiolvastam ától cettig. Különösen a labdarúgó-bajnokság utolsó fordulójára, a végeredményére voltam kíváncsi. Kiesett a Pécs, a Komló és a SZEAC. Három fordulóval ezelőtt még három csapat pályázott a bajnoki címre. Az utolsó fordulóban az MTK 2:0-ra legyőzte az Újpestet, a Honvéd 3:1-re a Csepelt, a Fradi 3:3-as döntetlent játszott a Vasassal. Az angyalföldiek már 3:0-ra vezettek, az ő góljaikat Ihász, Csordás és Raduly lőtte, de Orosz két és Friedmanszky egy góljával a Ferencváros kiegyenlített. Első lett 35 ponttal az MTK, második 34-gyel a Honvéd, a harmadik 33 ponttal a Fradi. Sajnos, nincs már itt Sanci, aki megmagyarázná, hol rontotta el az FTC, miért maradt le 2 ponttal az első helyről.

Az MLSZ változtatásokat hozott: eddig a labdarúgásban egy NB I., háromcsoportos NB II. és kilenccsoportos NB III. volt. Ezentúl egy NB I., két NB II. és hat csoport NB III. lesz. A következő héten ilyen meccsek lesznek a Totóban: Oroszlány–Vác, Székesfehérvár–Bp. Petőfi, Debrecen–Hatvan, Egyetértés–Kecskemét, Bp. Előre–VKSE, az vajon milyen csapat, de arról sincs halvány fogalmam se, hová való a BRESC és a Generátor. És a Transzvill meg a Duna Cipő játszik egymás ellen. Még belegondolni is rossz, mi lesz, ha egyszer az NB I.-ben nem lesz ott a Fradi, az MTK, az Újpest, a Vasas vagy a Csepel. A Tatabánya jó csapat. De az olyan vidéki kis csapatok, mint a Dorog, a SZEAC, a Komló, a Szombathely és a Diósgyőr bármikor kieshetnek. De vissza is kerülnek hamar, a következő vagy az azutáni évadban.

Vasárnap felvettem sötétkék rövidnadrágomat, hozzá egy fehér, rövid ujjú inget adott anyám, így ünneplősen felöltözve és a jobbik szándálomban, zokni nélkül, elindultam a Kultúrházba megnézni a Csigalépcső című magyar filmet (→Csigalépcső. Film). Kicsit korán érkeztem, nekem adták el az első jegyet. Nem is jöttek aznap sokan, nem csoda, nem hallottam előzőleg semmit erről a filmről, hogy jó-e, rossz-e. Somogyvári Rudolf játszotta a férfi főszerepet, rá

még a Hannibál tanár úrból emlékeztem. A női főszereplő az a szép fiatal színésznő, Vass Éva volt, akit a Rákóczi hadnagyában láttam. Az én kedvenceim a Mágnás Miska, a Mese a 12 találatról, a Liliomfi, a Gábor diák, a Dollárpapa, a 2×2 kettő néha öt, az Én és a nagyapám, az Állami Áruház és a Péntek 13 meg a Civil a pályán volt. Ezt a Csigalépcsőt kicsit untam, nem nagyon értettem, miről szól. Valami olyasmiről, hogy a férfi elhagyja a családját, amikor átmegy a szomszéd városba dolgozni, és ott beleszeret egy másik nőbe. De talán nem is az volt a baj, hogy nem fogtam föl, hogyan tolhat ki egy férj a feleségével, akit szeret – vagy már nem is igazán.

Kezdetig még volt legalább egy negyedóra, de a Kultur ajtaját már kinyitották. Egyedül én álldogáltam ott a lépcső alján, hát felballagtam, és beléptem a hatalmas terembe. Itt szokták tartani a szilveszteri meg a szüreti bált, és a különböző ünnepélyeket, itt szavaltam egyszer apám versét másodikban a pedagógusnapon, és lakodalmat tartottak itt, nem is egyszer, amióta felépítették ezt az épületet, amelyik a legnagyobb a faluban, mert hátul van a könyvtár és a klubhelyiség a fiatalságnak. Először ösztönösen a színpad felé néztem, amelyet most eltakart a leengedett vetítövászón. Aztán feltűnt, hogy milyen világos van. Ja, felkapcsolták a villanyt, amely nem szoktak. És akkor észrevettem, hogy jobboldalt a bejárati ajtó melletti hosszanti falon plakátok vannak. Egy gyerek magasságához képest kicsivel feljebb annál, hogy az egész, egymáshoz szorosan csatlakozó, hosszan húzódó és csúnya, barnás papírra nyomtatott képeket mind megnézhessem, és a felsőbb sorokat is el tudjam olvasni. Miféle kiállítás ez? A múlt vasárnap is itt volt már, csak nem vettem észre? Először a képeket nézem meg: arcképek és egész alakos fotók, köztük fegyveresek. Olvastam, mi van odaírva: *Nagy Imre és legközvetlenebb bűntársai*. Meg: *Nagy Imre és áruló csoportja*. Újra és újra egy szó: *ellenforradalom*. Tovább: *...hogyan megdöntsék Magyarország alkotmányos rendjét*. Ki lehet az a Dudás, Pongrácz, Szabó bácsi? A fotó aláírása: *Fegyverben az alvilág*, balra pisztolyt tartó, viharkabátos, bajuszos férfi, középen egy kalapos, fiatal férfi, nyakában géppisztoly, jobbra svájcisapkás lány, nyakában sál, a bal karján széles fehér szalag. Fegyver gyerekek kezében. Mindhárman szembenéznek, egyenesen a fényképezőgép lencséjébe, tényleg fiatalok, az egyik srác aligha idősebb Sancinál. Szétlőtt tank valamelyik budapesti utcán. Rommá lőtt házak. És újra és újra: *„ellenforradalom”*. 1848–49-es forradalom és szabadságharc, meg a Nagy Októberi Forradalom, a NOSZF, nekem az volt a forradalom. De mi az, hogy ellenforradalom? Ijesztő képek. Tüntető október 23-án este: egy TEFU feliratú teherautó tele emberrel. Ha jól látom, főleg fiatalok. És vidámak. Nyugatról küldött fegyverek. Köztársaság tér (→Köztársaság tér 1956 – legenda és valóság). Ez rettenetes. Lábánál fogva felakasztott katona, legalábbis egyenruhás férfi. Holttestek sora a földön rengeteg szétszórt papír között. Zászlókat égetnek. *Földbirtokosok és fehérterroristák a nyugati határon*. Vagy: *Kiszabadítják a bűnözőket*. Vagy: *Amerikai és angol autók a fegyveres csoportoknál*. Tuskólábú (→Mesz János). Kalapos férfi szorítja két kézzel maga előtt a fegyverét. Azt nem tudom kivenni a képből, hogy ősz szakálla van-e, vagy inkább be van kötve az álla valami világos ruhadarabbal vagy kötszerrel. *Az esküszegő Maléter* (→Maléter Pál, az 1956-os forradalom mártírja). Nem valami bizalomgerjesztő fiatal, dús hajú férfi, derékig mezítelen, testén

egy csomó ronda tetoválás. Akasztott emberek. *Magyar Nemzeti Bizottmány*. Elég. *Egy meggyilkolt államvédelmis sorkatona* (→Államvédelem a Rákosi korszakban). Mellette hever valakinek a keretbe foglalt fényképe. Ki ez az ember? Felismerem: Lenin-Uljanov. A másikon hasonlóképpen a szemétkupac tetejére hajítva Rákosi Mátyás képe. A *csőcselék terrorja*. Elég. Elég. Semmit sem értek ebből az egészből. Már szédelgek.

Itt mindegy, hová ül az ember. A széksorokat valahonnan egy valódi mozi-
ból hozták, talán Kaposból, talán Atádról (→Nagyatád), vagy máshonnan. Nyi-
korognak, amikor az ember lehajtja az ülökét és leül. Mindössze hárman-né-
gyen vagyunk a teremben, amikor az egy személyben jegyárús, jegyszedő
és gépész István Jani bácsi lekapcsolja a villanyt, és elkezdődik a vetítés.
A Híradóra alig figyelek. Az előzetes valami francia filmről szól. Kalandfilm
lesz. Azokat szeretem. A film nézése közben el kell hessegetnem a rusnya,
barnás papírra nyomott félelmetes képeket. A filmet unom. Legyen már vége!
Nagyon nyomasztó volt ez a kiállítás. Mi az, hogy ellenforradalom? Sanci talán
éppen erről beszélt? Az októberi tüntetésről, a harcoló fiatal fiúkról? Miért nem
vagy itt, pesti srác, hogy elmagyaráznád nekem, mi ez az egész?! Mi volt ez
az egész?

Egy évig semmiféle választ nem kaptam a kérdéseimre. Nem kaptam,
mert senkitől sem mertem kérdezni arról, amit ezen a szörnyű kiállításon
láttam. A nagyszüleim és a szüleim pedig soha maguktól szóba nem hozták.
A suliban sem esett szó az ellenforradalomról. Nekem olyan az egész, mint-
ha mindez nem is itt, a mi fővárosunkban, a mi országunkban, nem is ezen
a földrészen történt volna meg. És mindössze két éve. És csak a hallgatás,
a csend, a titok jutott nekünk, gyerekeknek. Vagy a felnőttek sem beszélnek
rőla, maguk között?

A következő nyáron váratlanul meglátogatott bennünket a pesti rokon
lány. Anyám vasutas keresztapjának a lánya. Úgy hívják, Ila. Ő is gyorsvonat-
tal jött, és nyilván ingyen, mint minden vasutas családtagja, úgy, mint tavaly
Sanci. De a lány már Kaposváron leszállt, nem ment Belegig. Kizárólag hoz-
zánk jött pár napra. Ila, akit én még sohasem láttam, csak hírből ismertem.
Ugyanaz volt a keresztnéve, mint az egyik szomszédunk, a szobafestő Sza-
bados bácsi lányának, csak ezt az Ilonát Icának hívja apja-anyja, a bátyja, aki
már felnőtt, dolgozó ember, nem is itt lakik, és az öccse, a gimnazista Béci.
A spájzunk apró ablakából primán át lehetett látni az udvarukba. A két udvar
közötti kerítésen nem. Így aztán ha meg akartam lesni, pláne ha fürdőruhá-
ban volt, Icát, amikor az udvarukon tett-vett vagy napozott, felsettenkedtem
a spájzba, amikor anyám nem volt otthon, és csak bámultam a jó alakú,
hosszú, szőke hajú lányt, aki nemrég érettségizett, és már van vőlegénye.
Egy bokszoló. Az ilyen csajokra mondják a srácok: jó nő. Ila úgy két évvel
lehet fiatalabb nála, tehát tizenhat éves, de már ugyanolyan „jó nő”, mint a
druszája. Egyszerűen, de csinosan öltözik. Nem sok cuccot hozott magával,
egy csikos és egy egyszínű, világos ingblúzt, ezekhez egy nem túl bő szok-
nyát, amelyen elől érdekes hajítás van, benne nagy, színes gombok, azonkívül
egy hosszú nadrágot. Ügyesen változtatja ezek összeállítását, ha bemegyünk
a városba. Amikor megmutatja felgombolható sortját, anyám szörnyülköd-
ve összecsapja a kezét. A lány kényelmes, lapos sarkú cipője és szandálja

azonban még az ő tetszését is elnyeri. Én arra az időre, amíg nálunk volt, átadtam neki a kényelmes ágyikómat, és átköltöztem a szüleim szobájába. Ila beszámolt a családjuk ügyeiről, kiderült, hogy anyám keresztanyjának a Máté keresztapa a második férje, tőle született lányuk Ila. És volt már két fia az első házasságából.

Ilának meg kellett mutatnom a várost, holott alig ismertem, hiszen mindössze egy éve laktam itt. És nem is nagyon érdekes hely Kaposvár. Nyáron innen mindenki elmegy a Balatonra, félig kiürül a város. Szabadosék is kimennek a Trabantjukkal vagy a faforddal, de mondják furnérjaguárnak is, nyáron, mert van bungalójuk Fonyódon, úgyhogy Ila és Ica nem találkozhatott egymással. Pedig talán jó lett volna, ha összebarátkoznak, én Ilához képest kisfiú vagyok, engem nem vett komolyan. De azért jól megvoltunk. Egyszer-kétszer elmentünk moziba, van a városban egy jó fagyizó, oda mindennap elsétáltunk. Itt már csak nagy gombócokat lehet kapni, nem úgy, mint Belegben, és ez nem is 50 fillérbe kerül, hanem egy forintba. Meccsre, színházba nem vihettem el, a színház zárva, a bajnokság is szünetel. Majd augusztus 31-én indul az 59/60-as évad. Még szerencse, hogy Ila is a Fradinak drukkol, erről jókat tudtunk beszélgetni. Maradt még a strand. Nagyon jól nézett ki a fürdőruhájában, a félhosszú, sima hajával. Ott jól érezte magát. Ila nem olvasott, azt mondta, vakációzni jött, otthon úgyis eleget olvas. Mindenesetre kikérdezett róla, hogy mit szoktam olvasni. És meg kell jegyezmem, itt a donneri családi házban már volt fürdőszoba. Abban pedig egy hatalmas fehér kád és egy nagy, rézből készült vízmelegítő. Ila közölte apámmal, hogy ő minden este zuhanyozni szeretne. Apám megkért, hogy készítsem elő az aprófát a begyűjtáshoz, és hozzak föl a pincéből pár vastagabb fahasábot is. És munka után most mindennap begyűjtott a pesti vendég kedvéért. Ez az ő feladata volt amúgy is, szombatonként, amikor az egész család megfürdött.

Aztán a pesti lány még a Tánczenei koktéllhoz és az Ötórai teához is ragaszkodott, úgyhogy öt órakor mindennap be kellett kapcsolni a rádiót. Egy órán át hallgattuk a legjobb táncdalokat. Az én kedvencem a Párizsban szép a nyár volt, Ila árulta el annak a férfinak a nevét, aki előadta, aki nem is táncdalénekes, hanem színész, mondta. Ő szerette a Bill Vónt (→Billy Vaughn), és az olaszokat is, egyik kedvence Domenikó Modunnyó (→Domenico Modugno), aki a Volárét énekelte. De jó volt a Bolyongok a város peremén, a Csinibaba, az Ahogy lesz, úgy lesz, meg a Pancsoló kislány, amit mindennap lejátszottak, mert tréfás szöveggel egy kislány énekelte, Ila tudta az ő nevét is: Kovács Esztinec hívják. Amikor megszólalt a Tekila (→Champs: Tequila), Ica elkezdett táncolni. Sajnálta, hogy senkivel nem tudott elmenni legalább egyszer egy táncos helyre. Most a szakszofon (→Szaxofon) dallamára bravúrosan mozgatta a karját és a csípőjét, olykor előre és hátra tett lépéseket, majd jobbra, illetve balra. Éreztem, ahogy akkor bennem megmozdult valami. Amikor vége lett a számnak, azt mondta: kár, hogy nem adják a litl darlint (→Little Darling), az a másik nagy kedvence. És lemezejátszón már hallotta Elvisz Preszlit (→Elvis Presley), aki amerikai, és akiért megőrülnek a lányok. Olyan lehet ez, mint amikor Szepesi közvetít egy izgalmas meccset, gondoltam.

Az Ila elutazása előtti nap délutánján kettesben maradtunk otthon, mivel anyáméknak el kellett menniük valahová.

Nekem már nem volt több témám, akárhogy erőltettem az agyam, de hirtelen elhatározással ezzel fordultam hozzá:

– Ila, kérdezhetek tőled valamit?

– Persze, csak nyugodtan.

– Mondd meg nekem, mi az a kéjnő?

– Te most szórakozol velem? – hökkent meg, és úgy vettem észre, kissé mérges is lett.

– Jaj, nem, nem, dehogy – szabadkoztam. – Csak az osztályomban egyik fiú sem ismeri ezt a szót, anyáméktól meg nem mertem megkérdezni.

– Á, értelek. De áruld el, hol olvastad ezt a szót?

– Hááát... nem olvastam, hanem még tavaly hallottam valakitől.

– És tőle sem merted megkérdezni, nehogy kis pisisnek nézzen, mi?

Bólintottam, de akkorra már el is pirultam az idegességtől.

– A kéjnő prostituált.

– Mit csinált?

Ila nagyot nevetett.

– Ez nem ige, hanem főnév, te számár. Prosti. Olyan nő, aki elmegy idegen férfiakkal.

Látta rajtam, hogy még mindig egy szót sem értek az egészből.

– Lefekszik pasikkal, akik fizetnek ezért neki.

Mintha még most sem állt volna össze az érthető magyarázat. Ila viszont egyre vidámabb lett a zavarom láttán.

– Kurva, na. Remélem, ezt a szót már nem kell megmagyaráznom.

Intettem a fejemmel, hogy nem, ezt a szót már sokszor hallottam.

– Most már áruld el, kitől hallottad! Kéjnő. Ezt ma már egyébként nem használják. Régies, tudod? Múlt századi regényekben fordul elő legfeljebb. Ezeket mondják helyette: utcalány, hivatásos, örömlány, bárcás, ribanc, lotyó, ringyó. Ja, és egyszerűen ká. Remélem, megjegyezted?

Bólintottam.

– Na, akkor szeptemberben már nyugodtan hencegzhatsz a tudásoddal a többi srác előtt. Szóval, ki beszélt neked kéjnőről, és milyen alkalomból?

– Egy pesti srác. Pontosabban, egy kispesti srác. Tavaly, Belegben. Mata Hariról mesélt, aki kém és kéjnő volt. És a franciák kivégezték az első világ-háború alatt.

Nem tudom, mi szállt meg, elmeséltem neki nagy vonalakban, ami velünk, falusi tökfilkókkal történt, amikor Sancival találkoztunk. De mondandóm lényege az volt, mit tud ő az '56 októberében történeletről.

Ila hallgatott kicsit, majd így szólt:

– Az a srác nem hazudott. Ő sem tudhatott mindent, de amit tőle hallottál, az szinte teljesen igaz. Én nem egészen 14 éves voltam akkor. És én is elsökttem hazulról, hogy a Blaha Lujza téren megnézzem a ledöntött Sztálin-szobor darabját, amit odáig vonszoltak el a helyéről. Aztán statárium volt, kijárási tilalom, akkor nem nagyon lehetett kimozdulni a házból. Tudod, nekem két bátyám van, csak a féltestvéreim, de úgy szeretjük egymást, mintha édestestvérek volnánk. A kisebbik bátyám negyedéves orvostanhallgató volt, és mint ápoló, sebesültszállító részt vett a forradalomban. A másik bátyám pont az ellenkezője: ő DISZ-titkár (→Dolgozó Ifjúság Szövetsége) volt a gyárunkban.

A két testvér a két különböző oldalon, mondhatnám, egymással szemben állt. Az orvostanhallgató az egyik este sírva jött haza, azt mondta, ő valamit nem ért, a párházban lévő kevesen voltak, nem tudták volna megvédeni magukat, nem érti, miért nem adták meg magukat, azt sem, hogy miért lőttek rájuk, a mentősökre, akik fehér köpenyt viseltek. Aztán a megvadult nép, nem a fegyveresek, hanem akik végignézték a csatát, a végén milyen bosszúszomjasak voltak a foglyokkal. Halottakat gyaláztak meg, ettől teljesen kiakadt. Ilyen országban ő nem akar élni. Mivel úgysem vették volna vissza az egyetemre, november végén kiszökött Ausztriába, a bátyánk pedig kilépett a DISZ-ből, illetve nem lépett be a KISZ-be (→Kommunista Ifjúsági Szövetség), azt mondta, elege van a politikából. Ő dolgozni akar, megnősülni, gyerekeket csinálni, és azokat egy normális országban felnevelni. Élni békében. És egyszer még találkozni az öccsével. Tudja, hogy Kádár milyen sok embert fellőgatott és börtönbe vettetett. Kivégeztette Nagy Imrét, a forradalom miniszterelnökét, akivel, amikor kimondták, hogy ez a felkelés forradalom, még egyetértett. Csakhogy az oroszok által elfogott Nagy Imre nem mondott le a javára. Így ő nem törvényes vezetője az országnak. Imre bácsi itt született Kaposváron, ezt, remélem, tudod? És hogy körülbelül kétszázezer fiatal elhagyta az országot, disszidáltak. – Nem tudja, sóhajtott, kinek volt, kinek van igaza, de hogy kinek nincs, azt igen. S folytatta: – A fiatalabb bátyám nagy nehezen hónapok múlva jelentkezett. Hollandiában kötött ki. Ott is fog maradni, nem megy tovább Angliába vagy Amerikába. Haza, ki tudja, meddig, biztosan nem jöhet. Nehogy azt hidd, én el tudom neked magyarázni a dolgokat. – Rövid hallgatás után így folytatta: – Látom, szeretsz olvasni. De ami itt mostanában megjelenik '56-ról, azt ne olvasd el! Az hazugság, tömény ellenpropaganda. Egyetlen könyvet sem, ami októberrel foglalkozik! Ha szoktál újságot olvasni, az október 23-i számot nehogy a kezedbe vedd! És ne hallgasd meg, mit mondanak a Rádióban! A Szabad Európa Rádiót se kapcsolj be! Azok nagyon átverték bennünket. Megígéred? János bácsi csinált akkor valamit? Jól van. És Jani bátyám? Rendben. Hát Jani? Oké. Ne félj, a suliban sem lesz megemlékezés. Mindenki kussolni fog. Értesz engem?

Bólintottam.

– Ígérd meg, hogy ezzel kapcsolatban egy darabig nem kíváncsiskodsz. Mondjuk, még úgy tíz évig. Na, legyen '68! Miután leérettségiztél, akkor már kérdezősködhetsz, addigra talán kieresztik a börtönből a lesittelteteket. Addigra az emberek fájdalma elmúlik. Egyre többen lesznek, akik meg mernek szólalni. Megígéred?

Teljesen őszintén és meggyőződésből újra bólintottam.

– És még valamit ígérj meg nekem, most azonnal!

– Megígérem. Mi az, mondd!

– Ma este nem leskelődsz a fürdőszobaablakon, miközben zuhanyozok... Én vagyok az első nő, az első lány, akit meztelenül láttál?

Nem jött ki szó a számon.

– A hallgatás igent jelent – nevette el magát. – Na, akkor ennyivel is többet tudsz... És tetszett neked? Mi tetszett rajtam a legjobban? A mellem, a popsim? Mindegy. Nem kell ezt szégyellned! Én a bátyáim révén tudom, hogy néz ki a férfiak micsodája. Akarsz még tudni valamit?

– Ila, te is részt vettél a...?

Most ő bólintott.

– Pár napig. November 4-től. A Gyáli úti srácokkal együtt (→Pesti srácok). Aztán az egyik fiút közvetlenül mellettem eltalálta egy golyó, egy másikért eljöttek a szülei, és a fülénél fogva hazarángatták. Amikor a bátyáim apuéktól megtudták, hogy hol jártam, csak azért úsztam meg egy alapos verést, mert nem tudták eldönteni, melyikük adja az első pofont. Szóval, nem tudtak meg-egyezni. És ennyiben maradtak.

Újpest, 2018. július 28. – 2019. április 19.



Egy isten háta mögötti, Somogy megyei kis faluban születtem 1951-ben. Költőnek, műfordítónak, szerkesztőnek (néha tanárnak) neveztem magamat – eddig. Foglalkoztam gyermek- és ifjúsági irodalommal is. Mostantól szeretném a szépprózát is felvenni az általam művelt műfajok közé. Amit itt kínálok Tisztelt Olvasóimnak, ifjúsági irodalom, abban az értelemben, hogy kamaszokról-kiskamaszokról szól, de szigorúan felnőtteknek. Azoknak, akik éltek már 1958–59-ben, s – főként – azoknak, akik utána születtek, szocializálódtak. Egy hosszabb elbeszélésben kisebb történeteket mesélnék el tizenéves hőseim: emlékeztetőül, tanulásgul, vagy egyszerűen csak „szórakoztató” olvasmányképpen.

Na és mit láttatok tegnap a kulturban? – Mert hát a mi falunkban sincs igazi mozi, a kultúrházban tartják a vetítéseket vasárnaponként. Minket, gyerekeket csak a délutáni előadásra engednek be, az estire nem.

– A Szállnak a darvakat – feleltem.

– Az tisztára lányoknak való baromság – legyint. – Tényleg, voltak ott csajok is? Egyáltalán vannak erre felé jó csajok?

– Hát... persze – mondta Béla, akiről tudom, hogy odavan az osztálytársnőjéért, Kuti Sáriért. Nekem az alsó szomszédék Babi nevű unokája tetszik a legjobban, de a legszebb csaj a hetedikesek között van, akit mi, kisebbek még megszólítani sem merünk. Ha kijárta a nyolcadikat, Kaposba megy gimibe, így hallottam.

– A Hada Mari – mondtam ki a megfélembeszethetetlen, valóban sok helybéli alsó és felső tagozatos kutasi és belegi fiú ítéletét.

– Hogy kicsoda? – nevette el magát Sanci, és a csupasz combjára csapott. – Milyen Mari?

– Hada Mari. Így hívják.

– Hada Mari. Hát ez haláli! Ez nagyon jó! Hada Mari. Mért nem mindjárt Mata Hari?

Cédrus Művészeti Alapítvány
1136 Budapest, Pannónia u. 6.
Telefon: (1) 247-6657
Mobil: (30) 511-3762
E-mail: szongy@gmail.com
Honlap: www.naputonline.hu

Felelős kiadó: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence

ISSN 1787-6877
ISBN 978-615-81418-8-8